

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

til

DE OFFENTLIGE EXAMINA

i

NYKJÖBING CATHEDRALSKOLE

i

Juli 1854.

-
- Indhold:** 1) G. F. W. Lund, Om Latinunderviisningen i de udvidede lærde Skolers tredje Klasse.
2) C. Paludan-Müller, Skoleefterretninger.

Nykjöbing.

Trykt i V. Laubs Enkes Officin.

Om
**Undervisningen i Latin i de udvidede
lærde Skolers tredje Klasse.**

Af
Georg F. W. Lund.

Efter at jeg i ti Aar i denne Skole udelukkende havde været beskæftiget med at undervise i Latin og Græsk i de överste Klasser, overtog jeg ved det nu udlöbende Skoleaars Begyndelse den latinske Undervisning i Begynderklassen med den forelöbige Bestemmelse at följge samme Hold op igjennem samtlige Klasser i dette Sprog. Mit Önske og min Hensigt dermed var at erhvärve mig en paa egen Erfaring grundet Mening om, hvorledes den nu overalt indföorte ny Skoleplan kunde og maatte gjennemföres i et af sine väsenligste Punkter. Efter at have tænkt endel over Sagen og efter nu at have udföort det förste Aars Forsög, meddeler jeg her for en videre Kreds i og udenfor Skolen de Betragtninger, jeg har anstillet, og de Anskuelser, til hvilke jeg gjennem dette Forsög er kommen.

Med alle de Forandringer, som Undervisningen i de lærde Skoler i de senere Tider har undergaaet dels ved Optagelsen af ny Undervisningsfag dels ved en udvidet Behandling og videre Fortsættelse af Undervisningen i nogle af de gamle Skolefag, hvorved den tidligere mere bestemt udprægede humanistiske eller klassiske Dannelse har vejet Pladsen for en temmelig omfattende encyklopædisk Forbindelse af hvad der i vore Dage anses for at have Krav paa en almindelig Opmærksomhed, kan de lærde Skolers Karakter og ejendommelige Præg dog endnu for saa vidt siges at være uforandret, som det endnu er det latinske Sprog og Undervisningen deri, der udgjør Grundvolden og Midtpunktet for den sproglige Dannelse, og denne atter er Skolernes vigtigste Dannelsesmiddel; og det er ikke med Uret, skjönt rigtignok i en langt mere indskrænket Forstand end tidligere, at man endnu stundom bruger Benævnelsen „latinske Skoler“. Det tør vistnok, uden nogen vidtløftigere Udvikling eller Bevisførelse, opstilles som en ubestridelig Paastand, at ligesom vore lærde Skoler først ved Indtrædelsen af den latinske Undervisning adskille sig fra vore højere Borgerskoler eller Realskoler, saaledes at de lærde Skolers to nederste Klasser efter den nu bestaaende Indretning aldeles ere Realklasser og som saadanne gjerne kunde være borte, naar Skolen kun paa anden Maade kunde modtage sine Disciple tilstrækkelig forberedte til den begyndende Latinundervisning, saaledes er det ogsaa

den samme latinske Undervisning, der helt igjennem bevarer den lærde Skole det Præg, hvorved den adskiller sig fra de saakaldte højere realistiske Dannelsesanstalter. Det afgjørende her er ikke den ad historisk Vej meddelte, endog ved umiddelbart Bekjendtskab med Oldtidens Forfattere erhvævede nærmere og fuldstændigere Indsigt i de gamle Folks Liv og Væsen — thi ogsaa den kunde jo opnaas ved Oversættelser, dertil indrettede Haandbøger og Fremstillinger, Betragtning og Beskrivelse af Kunstværker og Mindesmærker, o. s. v. —; men det er Sprogundervisningen i og for sig, saadan som den latinske Sprogundervisning, men ogsaa den alene kan og maa behandles og bliver behandlet i vore lærde Skoler. De övrige Sprogs og Videnskabers Behandling i den lærde Skole kan ikke være væsenlig forskjellig fra deres Behandling i Realskolen. Det er naturligvis her ikke Hensigten at anstille Betragtning over Nödvendigheden, Berettigelsen eller Nyttens af de mange naturvidenskabelige og matematiske Discipliners Optagelse i den lærde Skoleundervisning i en betydelig Udstrækning, og endnu mindre at gaa ind paa Spørgsmaalet om deres Behandling i Skolen. De ere der nu engang og blive forhaabenlig drevne saaledes, at de bringe den störst mulige Nytte for den samtlige Undervisning og bidrage saa meget til den almindelige Udvikling og Dannelse hos Ungdommen, som de formaa; de berige den i al Fald med en hel Del Kundskaber, som den, der för havde gjenneemgaaet den videnskabelige Forskole, maatte undvære. Men selv den övrige Sprogundervisning er kun for saa vidt ejendommelig i den lærde Skole og adskiller sig kun for saa vidt fra den i alle andre højere Skoler meddelte Undervisning i de samme eller andre Sprog, som den paa ethvert Stade staar i Forhold til og henføres til den latinske Sprog-

undervisning som Midtpunktet. Naar den forberedende Undervisning i Dansk og Tysk nu i vore lærde Skoler behandles med langt større Grundighed, Nøjagtighed og Omhu end der tidligere blev den til Del eller end der maaske endnu i de fleste andre Skoler bliver den til Del; naar der lægges langt mere Vind paa det almindelig sproglige og grammatiske end enten her tidligere, da alt dette henlagdes til den latinske Undervisning, eller andensteds, hvor den praktiske Færdighed i Modersmaalets eller et fremmed Sprogs Benyttelse nødvendig maa være Hovedopgaven, da har dette sin naturlige Grund deri, at denne Undervisning væsenlig er bestemt til at forberede den latinske Undervisning. Naar det tyske og franske Sprog i den lærde Skole siden behandles anderledes end i andre Skoler, da er det væsenlig fordi Undervisningen heri støtter sig til den latinske, navnlig i grammatisk Henseende ligesom ogsaa de mest brugte Sproglærere i de nyere Sprog slutte sig saa nær som muligt til den latinske Sproglæres System. Ja selv det andet gamle Sprog, der giver den lærde Skole noget af sit Præg, det græske, har i sin sproglige Behandling aldrig kunnet hæve sig til et saa selvstændigt Standpunkt, at det jo altid maatte have en væsenlig Støtte i Söstersproget og dets Behandling. Denne det latinske Sprogs endnu fremragende Stilling er nu vistnok begrundet ikke alene i dets virkelige sproglige Fortrin og Fuldkommenhed, men for en stor Del tillige i de engang bestaaende, historisk givne Forhold, som man med al en enkelt Tids Nyhedslyst dog har en vis Sky for at rokke, i al Fald ikke er istand til paa én Gang at omstyrte. Saa vel hos os som andensteds er man efter megen Strid dog bleven staaende ved den Erkjendelse, at der ikke gives noget bedre og hensigtsmæssigere Middel til at forberede videnskabelig Dannelse end Undervisning i de gamle Sprog, Sagen, set fra det rent

sproglige Synspunkt, hvilket da atter bliver omtrent det samme som Undervisningen i Latin, efter den Maade, paa hvilken saa vel den latinske som den græske Undervisning saa godt som overalt og til alle Tider er bleven behandlet. Det latinske Sprog har bestandig været og er endnu det eneste fremmede Sprog (nu gjør Tysken maaske en Undtagelse, i det mindste til en vis Grad), der behandles med fuldstændig grammatisk Stringens og hvori fordres en selvstændig og sikker Besiddelse af Sprogstoffet og Sproglærens forskellige Dele til fri Benyttelse.*)

---

*) Naar der derfor i den nyeste Tid, endog af Filologer og Skolemænd, er fremsat Forslag om Nedsættelse af Fordringerne i Latin, navnlig om Afskaffelsen af den latinske Stil som særskilt Examensfag ved Afgangsprøven fra de lærde Skoler, og man i samme For dømmelsesdom tillige vilde indbefatte den latinske Version, alt i den Hensigt ikke at skade og svække, men tværtimod at forbedre og styrke den latinske Undervisning, da maa dette vistnok anses for meget betænkeligt og farligt. Da allerede Prof. Hammerich i „Fædrelandet“ har imødegaaet dette Forslag med gyldige Grunde, skal jeg, idet jeg væsenlig slutter mig til de af ham udtalte Anskuelser, kun tilføje, at efter min Mening vilde en saadan Forandring i de bestaaende Bestemmelser ikke alene svække den latinske og hele den sproglige Undervisning, men ogsaa i Hovedsagen tilintetgjøre den lærde Skole som filologisk-klassisk og sproglig-grammatisk Dannelsesanstalt. Det latinske Sprog vilde blive behandlet ligesom det græske, meget lidet forskjelligt fra den Maade, hvorpaa de nyere Sprog behandles; man vilde lade sig nøje med en overfladisk, omtrentlig, paa en Følelse og et Skjøn beroende Færdighed og Forstaaelse af de læste Forfattere. Den lærde Skole vilde konsekvent efterhaanden gaa over til en encyklopædisk Realskole, som kun indbefattede Dyrkelsen af nogle flere Sprog, men hvis Behandling ikke indeholdt det grammatiske Element, der er den lærde Skoles Grundsten; de Kræfter og den Tid, som de filologiske Discipliner vilde komme til at miste, vilde uundgaaelig blive en Erobring for de naturvidenskabelige Fag, der allerede have udstrakt sig saa vidt og baarne af Tidens Aand og Tidens Fordringer bestandig trænge sig videre frem, saa at der er

Saa længe man altsaa vedkjender sig dette Princip og saa længe det endnu er Opgaven at bringe det til Udførelse i Undervisningen med Bibeholdelse af den hidtil for den rigtige ansete Form for den forberedende videnskabelige Dannelse, er det (nu mere end nogensinde för) nödvendigt, at denne sproglige Undervisning drives med den störst mulige Kraft og Dygtighed, da den nu mere end nogensinde för har store Vanskeligheder for sig at overvinde. Skal Sprogundervisningen hævde sin Plads som den vigtigste og förste i den lærde Skole efter Optagelsen af de mange ny, forskjelligartede Læregjenstande, skal den klassisk-lingvistiske Dannelse have samme Betydning og udöve samme Indflydelse som hidtil, da gjælder det om i den afknappede og sparsomt afmaalte Tid ved mere samlede og planmæssigere anvendte Kræfter at naa det samme Maal. Det travle Livs brogede Vrimmel, som nu ogsaa har trængt sig ind i Skolen, vore Dages Fordringer til almindeligt Overblik, korte Oversigter eller Udsigter, hurtigt og let erhvævede Indsigter paa anden eller tredie Haand, som man tildels har troet at maatte give efter for, maa finde behörig Modvægt i den klassiske og sproglige Dannelses mere ensidige Ro og Klarhed, og om muligt bringes i Harmoni med den rette Grundighed, for at ikke Blikket skal blive overfladisk efter som dets Synskreds udvides, og tabe i Indhold efter som det vinder i Omfang. Hvorledes imidlertid den indbyrdes Stilling af den filologisk-lingvistiske og den mathematisk-fysiske Undervisning omsider

---

Fare for, at de omsider ville forandre hele den lærde Skoles Karakter. At der for Tiden ikke er Brug for det latinske Sprog som levende, gjør intet til eller fra Sagen; thi den lærde Skoles Opgave er ikke at udruste med Færdigheder og Kundskaber, der have Betydning i Forhold til deres Anvendelighed i Livet, men at udvikle Aanden ved de dertil tjenligste Midler.

vil blive, om det vil være muligt at begge kunne drives til det foresatte Maal paa én Gang uden at den ene svækker og fordunkler den anden, eller om det vil vise sig, at Fordringerne i en af Retningerne maa nedstemmes, og i hvilken dette da skal ske, det er det endnu ikke Tid til at afgjøre. Forholdet er nu engang givet, Planen maa gennemføres, for at der gennem Erfaringens Prøve kan opnaas et sikkert Resultat; og enhver der staar i Skolens Tjeneste bør efter bedste Evne bidrage sit til at Prøven kan blive gjort saa paa- lideligt og sikkert som muligt, om han end hos sig selv skulde nære nogen Tvivl og Betænkelighed om Planens Rigtighed eller Muligheden af dens Udførelse.

Den i ydre Henseende betydeligste og mest i Öjne faldende Forandring i den latinske Undervisnings Stilling efter den ny Skoleplan er Udsættelsen af denne Undervisnings Begyndelse til 3die Klasse og den dermed i Forbindelse staaende forstærkede Undervisning i Dansk og Tysk i de to nederste Klasser. Om denne Forandrings Hensigtsmæssighed og Tjenlighed er her heller ikke Spørgsmaal. Saa vidt vides ere de fleste yngre Filologer og Skolemænd temmelig enige om Rigtigheden heraf og ere villige gaaede ind paa Sagen, medens de ældre i Almindelighed, som rimeligt var, ikke ret kunde finde sig deri. Den nærmeste og uundgaaeligste Følge deraf for den latinske Undervisning var, at den meget hurtigere end før maatte føres ud over Elementarstadiet, hvilket, som Erfaring har vist, maa tilendebringes i ét Aar, efter hvis Forløb i Reglen den sammenhængende Læsning af lettere prosaiske Forfattere begyndes. Den større Aldersmodenhed hos Drengen, det forud opførte Grundlag af sproglig Dannelse, dels hvad de almindelige grammatiske Forestillinger og Begreber angaar, dels ved den allerede erhvævede ikke ringe Indsigt og Övelse i Modersmaalets Behandling og i det der-

med nærmest beslægtede fremmede Sprog, det tyske, dels endelig ved Udvidelsen af Betragtningen til det franske Sprog, — alt dette maa forberede og lette Latinen i en betydelig Grad. Og virkelig ser det saaledes ud, som om der nu i ét Aar udrettedes lige saa meget som forhen i tre, virkelig er der meget sandt i hvad Jean Paul etsteds siger, at man i femten Aars Alder udretter ligesaa meget i Latin med én Finger som i Barnealderen med hele Haanden; men det er dog en endnu ikke tilfulde löst Opgave, hvorledes denne forandrede Undervisning bedst indrettes, paa hvilken Maade den maa være forskjellig fra den tidligere brugte, hvorledes den i en saa meget kortere Tid kan blive lige saa grundig og fast og bære lige saa sikre Frugter. Det lader sig ikke nægte, at de saaledes stillede Fordringer ere större, og Erfaringen har godtgjort, at kun de vel begavede og flittige kunne følge saaledes med, at de ikke blive tilbage og sidde over i det mindste i en af Klasserne. Det er ligeledes en Kjendsgjering, at baade de mange forskjellige Fag, der nu i langt højere Grad end tidligere lægge Beslag paa den unges Kræfter, og hele Livet i vore Dage med alt hvad der rörer sig deri, hvilket ikke mindst griber Ungdommen, gjør det langt vanskeligere for den klassiske Dannelse i Almindelighed og den latinske Sprogfærdighed i Særdeleshed at fæste dybe Rödder og bære gode Frugter. Skal den latinske Undervisning virkelig være et Forstanden og Tænkningen udviklende Mittel, da maa den stille sig det samme Maal for Öje som hidtil, og kan ikke blive staaende ved en Færdighed, der mangler den grammatiske Fuldstændighed og Nøjagtighed; Sproget maa ikke alene kunne læses og forstaas, men ogsaa benyttes til at gjengive og fremstille sammenhængende Tale rigtigt og overensstemmende med Sprogbrugens og Sprogbygningens Love.

Idet her nu skal gives et Bidrag til at bestemme, hvorledes denne Undervisning formentlig bör forberedes i den foregaaende Undervisning, paa hvilken Maade den bör behandles og til hvilket Maal den bör föres paa sit förste Stade, de lærde Skolers nuværende tredie Klasse, gjöre de fölgende Bemærkninger ingenlunde Fordring paa at have truffet det ene rigtige, men vel at være fremkaldte af en ærlig og alvorlig Bestræbelse for at træffe det rigtige.

Hvad Forberedelsen til den latinske Undervisning i den foregaaende Sprogundervisning angaar, da er det vel allerede i den ny Skoleplan antydet, hvorledes den danske og tyske Undervisning skal behandles i Skolens to nederste Klasser, men dels kan i en saadan Plan kun det alleralmindeligste angives, dels maa altid saare meget overlades til vedkommende Lærers eller Læreres egen Raadighed. Vigtigst i denne Henseende er det uden Tvivl, at der tilvejebringes Enighed og Enhed mellem Lærerne i disse Sprog og den Lærer der skal modtage Disciplene fra dem til den begyndende Latinundervisning. Uden en saadan Overenskomst vil der ikke ret kunne arbejdes af den ene i Haanden paa den anden, og megen Tid vil da let blive spildt. Ligesom de Sproglærer der lægges til Grund for den grammatiske Behandling af Dansk og Tysk i hele deres Anlæg og Behandling, Begrebsbestemmelser og Terminologi maa svare til hinanden indbyrdes saa nöje som muligt, saa nöje som Sprogernes Ejendommelighed tillader det, saaledes er det ogsaa nödvendigt, at de i alle disse Henseender slutte sig saa nær som muligt til den latinske Sproglæres System og Definitioner, og at den samtlige Undervisning i alle tre Sprog udgjör et organisk Hele.*) Undervisningen i Modersmaalet og i Tysk

---

*) I deene Henseende ere vi nu saa heldige at have (i det mindste tildels) korte Lærebøger, der slutte sig til Madvigs latinske Sprog-

(og fornemmelig da den første) maa naturligvis betragtes og behandles som selvstændig, med et eget Maal for Öje, og kan ikke afpasses saaledes efter den kommende Latinundervisnings Tarv, at de kun skulde tjene som et Forberedelsesmiddel for denne; men de ville ogsaa netop yde denne den bedste Tjeneste og bedst forberede dertil, naar de i disse Sprog fremtrædende Former og Ordforbindelser forklares og tilegnes ganske uafhængigt og uden Hensyn til andet end de paagjældende Sprog selv. Drengene i den Alder, hvorom her er Tale, have ingen Nytte af almindelige sprogfilosofiske Betragtninger, Systemer, Theorier eller Kategorier, som de ikke kunne forstaa, naar de ikke se dem anvendte i det behandlede Sprogstof, og kun eftersom Fænomenet fremtræder i det konkrete Exempel, kan derfra abstraheres til Reglen, men selv da langsomt og forsigtigt, saa at den ikke synes at være noget udenfra givet, men noget der ligesom fremkommer af sig selv. Den almindelige sproglige Dannelse, som Discipulen maa være i Besiddelse af ved Indtrædelsen i tredje Klasse for paa en tilfredsstillende Maade at kunne følge den paa

---

lære, hvad Form- og Bøjningslæren angaar. Om det stærkt fölte Savn af en efter samme System anlagt tysk Ordföjningslære allerede nu kan siges at være afhjulpet, skal jeg ikke vove at afgjøre. Men endnu hersker der uden Tvivl paa mange Steder en stor Uoverensstemmelse og Usikkerhed i Terminologien i den praktiske Undervisning, ved Benyttelsen enten af de gamle latinske eller de nyere danske Benævnelser eller af begge mellem hverandre. Forvirringen föröges dels ved Lærebögenes Forskjelligheder, dels ved de ny danske Benævnelses Usikkerhed, idet man ikke kan blive enig om én bestemt til hvert Begreb, men da enten hver bruger sin eller endog vakler mellem flere, dels endelig ved de enkelte Læreres forskjellige Anskuelser. Men indenfor hver enkelt Skoles Omraade maa der nödvendig tilvejebringes Enighed, for at ikke ogsaa en saa ydre og underordnet Omstændighed skal virke hæmmende paa Undervisningen.

ét Aar beregnede latinske Elementarundervisning, maa derfor bestaa i at han med Sikkerhed ved at bevæge sig i Sætningen og dens Dele saa vel i det danske som i det tyske Sprog. Den særegne Færdighed i Dansk, som at skrive det fejlfrit, eller i Tysk, som Besiddelsen af et vist Ordforraad eller af Sproglærens enkelte Regler om Kjøn, Bøjning o. s. v., kommer det her ikke an paa. Men hvad der maa fordres er Sikkerhed og Lethed i at bestemme, til hvilken Ordklasse (Taledel) et Ord henhører, i at opfatte Kjøns-, Tals-, Persons- og Tids-Forskjel og hvad der for øvrigt er Lejlighed til at indöve gennem den danske Formlære, fremdeles tydeligt Begreb om Sætningen og dens Dele, de enkelte Ordklassers Betydning og Stilling i Sætningen og deraf følgende Forbindelse og Tilsvaren til hverandre, de syntaktiske Begreber Grundord (Subjekt), Gjenstand (Objekt), Hensyn, Samstilling (Apposition), Styrelse o. s. v., dernæst Hovedsætning og Bisætning i deres mangehaande Forbindelser med Anvendelse af afhængig eller uafhængig Form, handlende eller lidende (aktiv og passiv), finit og infinit Tale, o. s. v. Alle disse Forestillinger maa nu gennem Tysken som et formrigere Sprog være end mere befæstede og udvidede. Her forefindes ikke alene en bestemtere udpræget Adskillelse i de tre grammatiske Kjøn, men, hvad der er endnu vigtigere, en fuldstændig Bøjning ved Forholdsformer (Kasus), endelig en særegen Form for den forestillende Maade (Konjunktiv). Det er væsenlig Anvendelsen af disse Former, som ikke eller dog kun meget ufuldstændig findes i Dansk, der udgjör den egenlige Forberedelse til Latinen ved Siden af Ordföjningslærens fælles og almindelige Hovedtræk. Det kan med Billighed forlanges, at den der med disse Forkundskaber begynder paa Latin ikke maa kunne forvexle Brugen af Nævneform (Nominativ) og Gjendstandsform (Akkusativ)

eller Hensynsform (Dativ) med hverandre, at han ved at sætte Gjenstanden for et indvirkende Udsagnsord i Gjst. Formen, at sætte alle samstillede Ord i samme Kasus, at lade Tillægsordet svare til sit Navneord i Tal, Kjøn, Kasus, o. s. v., ja ikke blot at han ved det, men at han ikke kan begaa Fejl i saadanne Ting. Fra de tyske Forholdsords Styrelse ved han ikke blot, at Forholdsordet kræver en vis Forholdsform, men ogsaa, at nogle forbindes med forskjellig Styrelsesform efter Betydningens Forskjel, f. Ex. i Læren om det tyske in, der ganske svarer til det latinske in; han kjender tydeligere de Forandringer som finde Sted ved Sætningens Omformen fra Handleform til Lideform, flere af de Forbindelser med Ejeformen, som findes i Latin (som Delens, Gjenstandens, endogsaa Beskrivelsens Genitiv); han ved, at visse Udsagnsord, der ifølge deres Betydning ikke betegne en ligefrem Indvirkning, men en Handling med Hensyn til noget, styre Hensynsformen, at andre kunne styre Ejeformen, at ligeledes Tillægsordene, der i Dansk forbindes med et Forholdsord, kunne styre en af disse Forholdsformer. Hvad endelig Udsagnsordene angaar, for ikke at anføre for mange Enkeltheder af det, der altsammen let kommer tilsyne for enhver, der med Opmærksomhed henvender Blikket derpaa, da er det fornemmelig Brugen af den tyske Konjunktiv, der oplyser meget, hvortil den danske Sprogform ikke frembyder belærende Oplysning, som Formerne ikke alene for den ønskende og opfordrende Sætning, men endnu mere for den hypothetiske (mod Virkeligheden tænkte Betingelses Sætn.), den blot antagne Sammenligningssætning (med: som om), det betingede Önske (med: naar blot), den potentielle, koncessive Sætning, endelig for den afhængige Bisætning i Almindelighed, naar den udsiges som henført til en Persons Tanke eller Tale (oratio obliqua), enten som Gjenstands-, Hensigt- eller Følgesætning,

som henførende (relativ) eller forbindende (Konjunktions-) Bisætning, o. s. v.

Undervisningen i Fransk, der begynder i anden Klasse, altsaa et Aar før Latinundervisningen, kan kun danne en Forberedelse dertil i en anden, meget mere indskrænket Henseende. Det aldeles ny og fremmede Sprog med sin særegne, vanskelige Udtale i Forhold til Skrivemaaden og det saa godt som ganske ny og fremmede Ordforraad og tilsvarende Former maa for sit eget Vedkommende gjøre Krav paa Drengens hele Opmærksomhed og kan ikke føre hans almindelige grammatiske Indsigt synderlig videre. Det første Aar maa uden Tvivl gaa med til at lære Udtalen, Formlærens regelmæssige Del og Indövelsen heraf paa et saa udstrakt Sprogstof og Ordforraad som Omstændighederne tillade; Sætningslæren og den syntaktiske Behandling maa da komme til siden. Men uagtet Forholdet er saadant, og det af mange er bemærket at være misligt at begynde et af Latinen afledet, sekundært og nyere Sprog før dette, der er dets Rod og Kilde i alle Henseender, saa at det vilde være naturligt hellere at gaa fra Latin til Fransk, kan det dog paa den anden Side ikke nægtes, at Fransk som nyere Sprog staar Modersmaalet betydeligt nærmere end Latin, og Latinlæreren vil ikke sjælden have Lejlighed til at oplyse latinske Former og Udtryk ved at henvise til tidligere bekendte franske, f. Ex. i Læren om Ordenes Kjøn, om Tillægsordenes Former, men især om Verbalformerne (hele Hjælpeordet *être* og *esse*), hvoraf Fransk har omtrent hele den Række, der findes i Latin med tilsvarende Dannelses.*)

*) Paa et senere Standpunkt af Undervisningen, hvor Latin har faaet afgjort Overhaand, indtræder naturlig det omvendte Forhold, idet den franske Undervisning støtter sig til den latinske og fornemmelig i at udvikle Orddannelse, Ordbetydning, men tillige i de fleste Dele af Sproglæren kan og bør have en væsenlig Hjælp heri.

Hvad her er anført er imidlertid kun enkelte Træk og Exempler. I den praktiske Undervisning vil der bestandig vise sig flere og flere Tilknytningspunkter; men ligesom der næppe kan opstilles nogen færdig Theori om Benyttelsen af den foregaaende Sprogundervisning ved den begyndende Latinlæsning, saaledes vil den i ethvert givet Tilfælde paa forskjellig Maade afhænge af Lærerens og Fremgangsmaadens Ejendommelighed saa vel som af den Grad af sproglig Udvikling, som Disciplene tidligere have naaet. En meget stor praktisk Vanskelighed opstaar derved, at vore Skoler ofte maa optage ny Disciple i tredie Klasse, som ikke have modtaget en indbyrdes lige eller med Skolens ensartet foregaaende Sprogundervisning, og dette er vistnok en af de væsenligste Grunde, hvorfor forholdsviis saa mange ikke tilstrækkelig kunne følge den begyndende Latinundervisning. Idet denne saaledes maa læmpe sig efter mange forskellige Hensyn, kan der vel ikke opstilles en enkelt bestemt Fremgangsmaade som den ene rette, men dens Opgave maa dog i alle Tilfælde blive væsenlig den samme. I det første Aar maa den latinske Formlære læres og indöves med og ved et passende Ordforraad, og den erhvævede Besiddelse af Ord og Former befæstes og gjøres levende ved en saa mangfoldig Anvendelse deraf som muligt. Det kommer ikke saa meget an paa, hvor meget der læses, som hvorledes det læres; det gjælder om ikke blot at vide, men at kunne, og den fremtidige Undervisning er langt bedre tjent med et mere indskrænket Ordforraad, som altid er ved Haanden, og et snævrere Omfang af de ganske regelmæssige Böjningsformer, der besiddes med Sikkerhed og kunne anvendes med Lethed og Hurtighed, end et mere udbredt, men usikkert, vaklende og svævende Bekjendtskab til allehaande, hvori der idelig fejles og Lærerens efterhjælpende og rettende Bistand uafsladelig gjøres fornöden.

Den latinske Begynderundervisning bestaar altsaa af to lige vigtige Dele, Tilegnelsen af Sprogets Former og Bøjningslære ved Hjælp af Sproglæren, og Erhværvelsen af Sprogets Materiale til en vis Grad; begge Dele forbindes og bestyrkes gjensidigt ved Læse- og Övelsesstykker, saavel latinske der gjengives paa Dansk, som danske der gjengives paa Latin. Læsebogen maa betragtes som Undervisningens egenlige Grundlag, Sproglæren som et Middel til at forstaa og anvende det læste. At anstille en enestaaende grammatisk Undervisning, der bestod i en mekanisk, blot Hukommelsen bebyrdende Udenadlæren af Formlæren og Bøjningsmönstre, vilde være lige saa trættende, indholdslöst og ufrugtbart, som at lade Disciplen daglig lære et vist Antal usammenhængende latinske Ord (Gloser) udenad, eller at forlange syntaktiske Regler lærte uden at lade dem fremtræde i Exempler og gjøres anvendelige i selvdannede Exempler. Paa den anden Side kan en altfor overdreven Frygt for mekanisk Læren og ivrig Stræben efter at anvende hvad der kaldes rationel Behandling lede til den modsatte Fejl. Enhver der skal lære et saa formrigt og primitivt Sprog som Latin, maa besværes med en hel Del Hukommelsesarbejde; og hvad der maa og skal læres heraf, tilegnes lettest og bedst i den tidlige Alder. I den besværer det ingen nogenlunde flink Dreng at lære udenad, medens det siden i den modnere Alder bliver en Plage.

Her bliver da Læsebogens Indretning af Vigtighed, og vi se ogsaa, at Meningerne om en saadans hensigtsmæssigste Anordning ere meget delte, eftersom de sidste Aar have bragt forskjellige Böger af denne Art for Lyset, medens vi ere saa heldige at have en Sproglære, om hvilken vel alle uden Undtagelse slutte sig med Tilfredshed og Tillid. Alle de hos os udgivne latinske Læsebøger have dog, med Undtagelse af en, der iövrigt maaske er den, hvis Plan er den omhyggeligst

gjenmementænkte og med störst Flid og Konsekvens gennemførte, lagt Formrækkerne til Grund og anordnet Læsestykkerne efter Formlærers System: først Navneord med Tillægsord, derpaa Udsagnsord,*) idet de övrige Ordklasser komme til paa passende Maade og Sted. Jeg kan ikke andet end erkjende denne Fremgangsmaade for den simpleste og rigtigste, og har selv fulgt den i Anordningen af en græsk Elementarbog for 10 Aar siden og beholdt den i dens ny Udgave efter modent Overlæg**). Man har indvendt mod denne Anordning, at de förste Övelsesexempler, som bestaa af enkelte Navneord med et tilföjet Tillægsord, ere altfor trættende og indholdslöse. Men naar disse Övelser indskrænkes til et saa ringe Omfang, at de kunne gjenemgaas medens Böjningen af vedkommende Ord læres, og tjene til baade mundlig og skriftlig at indöve Formerne, desuden indeholde de almindeligste Ord, som dog skulle læres, endelig bidrage til at befæste Erindringen af Navneordenes Kjön ved det tilföjede Tillægsord, som næsten uvilkaarlig fæster sig i Hukommelsen tilligemed Navneordet, synes deres Plads berettiget paa dette Standpunkt af Undervisningen, naar denne skal gaa frem efter Formlærers Rækker, og disse skulle indöves til den önskelige Fasthed og Sikkerhed. At indrette Undervisningen fra Begyndelsen af som syntaktisk i den Forstand, at det til Grund lagte Læsestof væsenlig er afpasset efter Ordföjningslærers Regler, hvori Hensyn til Formlæreren spiller en underordnet Rolle, kan jeg ikke anse for rigtigt. Thi vel bör al grundig Sprogundervisning, endogsaa den for de förste Begyndere altid tage Hensyn til Ordernes syntaktiske Forbindelse; men ligesom

---

*) I sig selv er det temmelig ligegyldigt, om man begynder med Navneord eller med Udsagnsord. Hos os ög i vore Sproglærer er det nu engang Vedtægt at begynde med de förste.

***) S. min græske Læsebog, 2den Udg. 1853, Fortalen S. V.

der ikke kan være Tale om særlig syntaktisk Undervisning, førend Formlæren er lært og indövet, saaledes maa de første Læsestykker være beregnede paa at indöve Formlæren, idet de syntaktiske Regler, som nödvendigvis komme til Anvendelse deri, praktisk gjennem Exemplet komme frem og vise sig. Der kan jo ikke dannes den simpleste Sætning, ikke sættes to eller tre Ord sammen, uden at flere syntaktiske Regler komme til Anvendelse, men disse give sig enten af sig selv, efter den hele foregaaende grammatiske Undervisning i de andre Sprog, eller forstaas og bevares bedst gjennem Exemplet. I den danske Undervisning gaar man naturligst ud fra Betragtningen af Sætningen og dens Dele, fordi hele Sprogstoffet her er givet, men i et saa fremmed og formrigt Sprog som Latin er det vistnok farligt at gaa til Sætningsformen førend de Ords Böjning, som deri skal anvendes, tilfulde er lært. Man har sagt, at Drengen ikke burde lære nogen Form, før han tillige saa den anvendt, og derfor forkastet al Udenadslæren af Deklinations- og Konjugations-Exempler; men hertil maa bemærkes, at de allerfleste slige Formers Betydning allerede er bekjendt, navnlig fra Tysk; og det kan da kun gjælde de faa for Latin ejendommelige Former, som Ablativ, Gerundium, Supinum, der skulde forklares og hvis Anvendelse paavises i Exempler. Men saa snart som muligt og under de nuværende Forhold, da der forudsættes ikke liden foregaaende sproglig Dannelse, meget snart maa der begyndes paa sammenhængende Sætninger, som da maa være saaledes indrettede, at de efter en systematisk Orden indeholde Exempler paa alle de Formers Anvendelse, som ere lærte i Formlæren, med saa faa syntaktiske Vanskeligheder som muligt. Hele Formlæren, maaske med Undtagelse af nogle faa Enkeltheder, fornemmelig nogle af den forestillende Maades Tidsformer, der væsenlig have Plads i

aflængige Bisætninger, kan findes anvendt i den enkelte Sætning; og først naar denne i alle dens Dele er fuldstændig indövet, kan Overgangen ske til den sammenhængende Sætning og Periodebygning. Naar Undervisningen kun drives med den fornödne Nøjagtighed og Livlighed, vil Indövelsen af den latinske Formlære gennem korte Exempler baade kræve al Opmærksomhed og Flid af Disciplen og sysselsætte Læreren saaledes, at der ikke er at befrygte nogen Mangel af Beskæftigelse eller Interesse paa nogen af Siderne, og den sparsomt tilmaalte Tid vil der altid være nok af Stof og Arbejde til at udfylde.*) Undervisningen i et Sprog som Latin, hvori der ikke alene skal erhverves Övelse til at forstaa en Bog, men tillige og fornemmelig en i alle Eukeltigheder gaaende nøjagtig og fuldstændig Indsigt i den hele Sprogbygning og en saa sikker Besiddelse, at det kan anvendes som levende Sprog til en vis Grad, maa nødvendigvis lige fra Begyndelsen af være levende og bevægelig; man maa ikke holde sig til den i Læsebogen givne Form af Ordet eller Sætningen alene, Oversættelse og Opløsning deraf alene, men det givne maa bestandig omformes med saa stor og mangfoldig Afvexling, som det erhvervede Omfang af grammatiske Kundskaber paa ethvert Standpunkt tillader, og kun betragtes som Grundlag for fortsatte Övelser; i de latinske Exempler maa Pröven og Gjennemgangen bestaa lige saa meget i at gjengive den latinske Form fra Dansk som omvendt; Disciplen maa paa den ene Side saa vidt muligt indprænte sig

---

*) I Almindelighed indrømmes der nu Latinundervisningen 9 Timer om Ugen, i det højeste 10 i enkelte Klasser. Men hvis det var muligt, vilde det uden Tvivl være ønskeligt om Begyndelsesklassen kunde have 12 Timer (2 Timer hver Ugedag), som ogsaa et enkelt Sted har været den indrømmet. Da vilde Elementarundervisningen fuldstændigere kunne afsluttes med ét Aar og maaske nogle Timer siden afstaas.

Sætningen i Hukommelsen og kunne gjengive den af sig selv eller i al Fald ved at den danske Form opgives ham, og paa den anden Side vænnes til at danne Sætningen af de enkelte opgivne Ord, idet disse sammenføjes og forbindes i de behørigte Former; han maa fra først af vænnes til at gjøre Rede for Sætningen paa to Maader, nemlig dels at bestemme hvert enkelt Ords Form og Beskaffenhed efter Formlæren, dels nøjagtigt at angive hvert enkelt Ords Betydning og Stilling i Sætningen, gjøre Rede for dennes Bygning og paavise de anvendte Ords og Formers indbyrdes Sammenhæng. Hermed staar Spørgsmaalet om Stiløvelsernes Anvendelse i nær Forbindelse. I alle de nyere latinske Elementarbøger er der anbragt tilsvarende danske Stykker til hvert af de latinske, og denne ligesom omvendte Prøve paa Færdigheden er vistnok aldeles nødvendig. Den maa anstilles baade mundlig og skriftlig, i Begyndelsen vel mest mundlig og derpaa gjentages skriftlig, siden, naar den tilbørlige Sikkerhed maa antages at være tilstede, strax skriftlig, naar kun de stillede Fordringer ikke ere over Drengens Evner. Thi det maa anses for en bestemt Fejl at forelægge ham en Opgave til skriftlig Besvarelse, som han ikke er istand til at løse paa en nogenlunde fyldestgjørende Maade, og det har vistnok baade for Lærer og for Discipel noget meget trættende, sløvende og nedslaaende, naar de udarbejdede Stile ere saa fulde af Fejl, at der maa rettes i hvert Ord eller dog i hver Linie. For at dette ikke skal blive Tilfældet, maa disse Övelser anstilles med megen Varsomhed, det som opgives maa være nøje afpasset efter hvad der er læst og gennemgaaet, der maa deri ikke forekomme andre Ord og Former eller andre Anvendelser af disse end saadanne, som i Forvejen med Sikkerhed ere indövede, de maa fornemmelig bestaa i at forandre, omdanne og udvide det læste og allerede bekendte,

og paa den anden Side maa der tillige gives Drengen Lejlighed til at vise Selvvirksomhed og Selvtænkning. Ligesom Opdagelsen heraf er noget af det glædeligste for Læreren, saaledes er det ogsaa noget af det mest tilfredsstillende og vækkende for Drengen, naar han ser, at han kan magte sin Opgave, og selv erkjender, at der ikke forlanges mere af ham end hvad han ved Flid og Opmærksomhed paa sig selv er istand til at yde. Af dette Slags Övelser kan der ikke anstilles for mange, og om det end foraarsager Læreren endel Arbejde, maa han bestandig være beredt paa at have dem ved Haanden. Selv for noget videre komne maa disse Övelser anses for de hensigtsmæssigste Stilövelser, da derimod Exempelsamlinger ordnede efter Ordföjningslærens Regler, med Henviisning til disse og Opgivelse af de fleste eller dog mangfoldige Ord, som ikke kunne forudsættes at være i Drengens Besiddelse uafhængigt af den Bog han læser, blive mindre frugtbringende, mere trættende, og ved en Masse af Exempler paa samme Regel let före til en mekanisk Fremgangsmaade, der forhindrer den egenlige Forstaaelse og Tilegnelse. Hvad her fordres af Undervisningen, kan en Bog ikke give, om den end er nok saa planmæssig indrettet; det tilkommer her da fornemmelig den omhyggelige Lærer ved Opmærksomhed, Udholdenhed og praktisk Greb at indöve, klare, samle og befæste det ved Læsningen erhvævede, hvilket, efter det ovenfor fremsatte, maa være Grundlaget for hele denne Sprogundervisning.

Den egenlige Grammatiklæsning har man paa flere

---

*) Hermed skal dog ingenlunde være udtalt en Forkastelsesdom over saadanne Samlinger, der baade paa dette første og et senere Standpunkt kunne afgive meget gavnlige Övelser, naar de benyttes paa den rette Maade (helst mundligt) og ikke antages at være nok til at erstatte hvad Stilövelserne i det hele bør være.

Steder indrettet saaledes, at Sproglærens Stof efter en indbyrdes Aftale mellem Latinlærerne og en almindelig Plan fordeltes paa visse Kursus saaledes, at det nøjagtigt blev bestemt, hvad der skulde læses i hver Klasse. Fra det theoretiske Synspunkt maa en saadan Foranstaltning vistnok billiges, men praktisk kan det ikke undgaas, at der ved mange Enkeltheder maa afviges fra Planen og navnlig lejlighedsvis optages meget, eftersom det forekommer i Læsningen, der hører til et senere Stadium, stundom endog til de sidste Stadier. Og lægges Læsebogen til Grund for den hele Undervisning, da maa Sproglærens Behandling rette sig efter dens Indretning, for at Drengen i Reglen ikke skal lære andet end hvad han strax ser anvendt og daglig faar indövet under Læsningen. Herved kunde det rigtignok synes, som om den systematiske Grammatikunderviisning opofredes for det praktiske Hensyn; men herpaa raades dog Bod dels derved at Læsebogen maa forudsættes at være systematisk ordnet, dels derved at, hvad der först læres stykkevis i Sproglæren og maaske noget spredt, meget snart vil kunne forbindes til et sammenhængende Hele. Bedst overensstemmende med den Fremgangsmaade, som i det foregaaende er antydet, vil det da uden Tvivl være at give först et aldeles kort Skelet af de vigtigste Böjningsregler og Exempler, og da efterhaanden som disse gjentages, hvilket maa ske flere, ja mange Gange i Löbet af det første Aar, at medtage mere og mere af det, hvoraf der findes Anvendelse i Læsningen, saa at tilsidst den hele regelmæssige Formlære indbefattes i det læste. Kun som et Exempel, ikke som en almenyldig Regel skal jeg tillade mig at angive, hvorledes jeg i dette Aar har behandlet Sproglæren, idet jeg ved Læsestoffets Ordning har været bunden til i det mindste omtrent at følge denne Vej. Da Læsebogen strax togs i Haanden, maatte der, efter nogle

korte mundlige Bemærkninger om det døde Sprog og dets Forhold til de levende, dets historiske Stilling og Betydning, gives de nödvendigste Regler for Udtalen*), med Henvisning til Madvigs Sproglære**) (3 Udg.) § 8 (om Udtalen af *e* og *ti*), § 14—16 og 23. Derefter strax § 34 (idet blot Ablativus var forklaret som en ikke tidligere bekjendt Forholdsform, med Henvisning til § 32, medens alt om Ordklasserne, det grammatikalske Kjøn i Almindelighed, Tal og Kasus kunde forudsættes som bekjendt andenstedsfra) og § 36; derpaa § 37 og 39 (naturligvis med Forbigaaelse af flere Enkeltheder og desuden alle Anmærkninger, hvilke helt igjennem ere forbigaaede, naar de ikke udtrykkelig nævnes),

---

*) Jeg havde tænkt paa at indføre den uden Spørgsmaal rigtige Udtale af *c* foran de bløde Selvlyde (*æ, e, i, y, œ*) ikke som *s*, men som det italienske *c* o: *tsch*, hvorved den uforstaaelige Gaade, at det samme Bogstav *c* kunde lyde snart som *k*, snart som *s*, lüses og Sagen ses i sin rette og naturlige Sammenhæng, da de to forskjellige Lyde kun ere saa forskjellige fra hinanden, som det bløde og haarde *k* i f. Ex. den svenske og norske Udtale. Men da det kom til Stykket, havde jeg dog ikke Mod til at udføre det. — Derimod har jeg lagt mere Vind paa Udtalen efter Stavelsernes Længde, naturligvis med Underordning under Betoningsreglerne, end jeg tror at dette almindelig sker, i det mindste end det tidligere skete. Saaledes har jeg holdt over, at af Naturen lange Stavelser, fornemmelig Endestavelser og Enstavelserord uafhængigt af Betoningen udtaltes lange, som Endelserne —*as*, —*os*, —*us*, *nos*, *hoc*, *non*, *cur*, *sol*, *os*, *mos* o. s. v.; ligeledes at Endekonsonanter, navnlig *d*, udtaltes skarpt (næsten som *t*) i sed, qvød, derimod *m* og *n* blødt; at Ordene betonedes rigtigt, f. Ex. *philosophiæ*, *Péricles*, *Dámocles*, *Euphrátes*, *Pharsálus*, *Alexandríá*, *Antiochía*. Men dette sidste er vel noget, som de fleste nu iagttagetage nøjagtigere end det skete tidligere.

**) Jeg har benyttet den større Sproglære, ikke det særskilte Aftryk af Formlæren, fordi jeg ikke troede selv i det første Aar at kunne undvære Syntaxen til Henvisninger; den er ogsaa stadig og, som jeg tror, med Nytte bleven benyttet dertil.

hvormed, paa Grund af de i Læsebogen med Navneordene strax forbundne Tillægsord, forbandtes § 58; dernæst § 40 og Hovedreglerne i § 41, idet først hvert forekommende Ord henførtes til vedkommende Regel förend denne lærtes, endelig § 46—49, idet dermed forbandtes § 59—60. Hermed var det förste Omrids af Nævneordenes Böjning givet. Hertil sluttede sig da nærmest Læren om Gradböjning (§ 63—64), hvor allerede nu nogle af Uregelmæssighederne (§ 65) maatte medtages. Derpaa Udsagnsordenes regelmæssige Böjning (§ 108—109), idet Begreberne om Former, Maader, Tider osv. forudsattes som givne, og den fornödne Forklaring af Förmernes Dannelse gaves mundlig og tillige schematisk ordnet opskreves paa Tavlen for at lette og befæste Oversigten og anskuelligjøre Analogien. Endelig sluttedes dette förste grammatiske Kursus med Biordene og Forholdsordene (§ 169—172); og der var deri saaledes givet et kort Overblik over den hele regelmæssige Böjningslære, hvortil da ikke henregnes Stedordenes og Talordenes Böjning. — Det andet udvidede Kursus optog dels mere enkelt Stof, dels samlede det hvad forhen var læst og bragte det i mere systematisk Orden. Her medtoges § 26, 33 med Anm. 1 og 2, samt § 100 med Anm. og 101, idet den fuldstændige Oversigt over Deklination og Konjugation gaves i Sammenhæng; ligeledes § 27—31 i Forbindelse med Kjönsreglerne efter Endelserne (§ 36, 39, 41, 47 og 49), hvorved hele den grammatikalske Kjönslære samledes, med Udhæven af det almindelige Princip, at hvor Bemærkelse og Endelse komme i Strid med hinanden, har den förste altid Overvægten. Ved § 37, Anm. 2 dannedes Overgangen til Stedordenes Böjning, hvoraf nu læstes det vigtigste (§ 79—93), samt noget af Læren om Talordene (§ 70, 71 og 74). Derefter behandlede Udsagnsordene igjen

fuldstændigere. Den indledende Del af Læren om disse (Kap. 13, § 94—107) var allerede for største Delen lært praktisk, de for Latin særegne Former (§ 99) udhævedes særligt, og hele Formdannelsen i de fire Bøjningsmaader (§ 100—106) kunde nu betragtes nøjagtigere og indöves saa vel under Læsningen som ved egne baade mundlige og skriftlige Övelser, i det tillige det fornödne om lideformede Udsagnsord (verba deponentia) medtoges (§ 110—112). Af Afsnittet om de afvigende, uregelmæssige og mangelfulde Udsagnsords Bøjning (§ 117—164) læstes endnu intet i Sammenhæng, men der henvistes kun til de Steder, hvor de under Læsningen forekommende Former fandtes angivne og oplyste. Med det vigtigste af § 165—167 afsluttedes dette andet Kursus, som altsaa i Modsætning til det første kan betegnes som det fuldstændige regelmæssige Bøjningssystem's Fremstilling. I den praktiske Undervisning kan det vel aldrig være anderledes, end at der stundom, eftersom Læsningen dertil giver Anledning, maa medtages et og andet, der hörer til det afvigende og sjældnere; men dels maa Læsestoffet være indrettet saaledes, at det væsenligt kun indeholder regelmæssige Former, dels maa saadanne Undtagelser behandles lettere, indtil den sproglige Undervisning er kommen saa vidt, at den kan optage dem med. Derpaa beregnedes det tredje grammatikalske Kursus, som altsaa foruden en Gjentagelse af alt det regelmæssige indbefattede de større Grupper af Afvigelser, navnlig Formerne i 3die Deklination (§ 42—44), det af Kap. 9 (§ 50—57), hvortil der under Læsningen gaves Anledning, især i § 55 og 56; endvidere den afvigende Gradbøjning (§ 65—68); dernæst Stødordene fuldstændigere end för og bragte under en almindeligere Betragtning saa vel hvad Formerne som Betydningen angaar, fornemmelig § 87—91 fuldstændigere. Under en be-

standig fortsat Indövelse af den regelmæssige Verbalflexion udvidedes nu med § 103, 105 og 117—118 som Grundlag Betragtningen til de Udsagnsord, der danne afvigende Perfekter og Supiner, idet Sproglærens Anordning fulgtes og de efter Analogien sammenhørende behandlede i Forbindelse (§ 119—151), dog med Forbigaaelse af de sjældnere og dem, der ikke vare forekomne under Læsningen, tilligemed de uregelmæssige og mangelfulde (§ 154—55, 157—58, 160—61), ligesom § 173.

Hermed omtrent var det grammatikalske Kursus for det første Aar afsluttet; thi dels maatte der ved Gjentakelse og stadig Indövelser sørges for, at det lærte blev saa befæstet som muligt, dels maatte der ogsaa henvendes nogen Opmærksomhed paa det syntaktiske.*) Men denne Del af den latinske Undervisning i 3die Klasse maa ifølge Sagens Natur være den mest ubestemt, hvori der endnu ikke kan anvendes systematisk Behandling, men alt maa tages praktisk, som det frembyder sig ved Læsningen. De almindelige Fremtrædelser ere bekjendte fornemmelig fra Tysk, som Sætningens enkelte Deles Overensstemmelse, Omsagnets og Omsagnsordets Svaren til Grundordet i Kjøn, Tal, Person, (§ 209—217, hvoraf især § 209, b maa indpræntes), Samstilling og Styrelse (§ 219—220), først Ejeformen (paa Grund af Læsestoffets Anordning, hvori de indvirkende Udsagnsord fremtræde senere), dernæst Gjenstandsformen anvendt som

---

*) At der af og til maatte medtages Enkeltheder, som her ikke ere nævnte, havde naturlig den Følge, at disse ogsaa medtoges ved de senere Repetitioner, saasom enkelte Anm. til § 34, 35 (i Anledning af Navne som Pausanias, Epaminondas), 37, 46 Anm. 4, noget af § 53 og de følg., § 60, Anm. 2 og 4, § 113—114 osv. — Ligeledes maatte Stykker af Orddannelseslæren benyttes, navnlig § 201 (om de pronominalske Adverbier) og § 198 (om Adverbiers Afledning af Adjektiver).

ligefrem Gjenstand, og Sætningens Forandring fra handlende til lidende. Hertil slutter sig paa den ene Side Hensynsbetegnelsen (Dativ), paa den anden Side den dobbelte Gjenstandsform, med den lidende Form dels af to Nævneformer (§ 227) dels Nævneform og Gjenstandsform (§ 228); Brugen af Hensynsformen ved *esse* (Dat. *commodi* i snævrere og videre Betydning), samt ved Udsagnsord og Tillægsord, ved hvilke samme Forestilling ligger til Grund. Her kan det kun praktisk og eksempelvis læres, hvorledes Sproget har vaklet mellem Gjenstandsformens og Hensynsformens Anvendelse ved Udsagnsord, dels ifølge deres Betydning, dels paa Grund af Sættelsen med et Forholdsord. Naar dertil føjes Brugen af Gjstdf. som Betegnelse for Maal (Rums og Tids Udstrækning) og for Bevægelsen til Stedet — hvilket dog maaske bedst sættes i Forbindelse med Læren om de følgende Forholdsformers Anvendelse —, er dermed Hovedtrækkene af Akk.s og Dat.s syntaktiske Brug givne. Særlig Opmærksomhed maa dernæst henvendes paa Ablativens mangfoldige Anvendelse, som den Form, der ikke har nogen tilsvarende i Tysk, og istedenfor hvilken det formfattige Modersmaal næsten altid anvender Forholdsord, altsaa en ydre Betegnelse (i Henseende til, Midlet og Redskabet, Aarsagen, Maaden og Egenskaben, Prisen og Maalet, Punktet i Tid og Rum, Stedet hvor — og hvorfra —, det andet Sammenligningsled og Dobbelt-Redskabsform);*) dernæst Ejeformens Brug, der dog har flere Analo-

---

*) Det gjælder om disse som om næsten alle Ordføjningslærens Dele og Regler, at de først gennem Exemplet maa fremtræde og oplyses, derefter Reglen abstraheres. Strax at henvise til Sprogglærens Regler vilde i de fleste Tilfælde lidet nytte, da Reglerne der maa fremsættes saaledes, at Drengen ofte ikke kan fatte dem, f. Ex. om Abl. absolutus, § 277. Her maa det først blot vises, at Cicerone consule, Tarquinio regnante er: med eller ved C. som Konsul, under T.s Regering, som da bruges = quum C.

gier i Tysk (Besiddelse, Ophav, Gjenstand, Del, Egenskab og Beskrivelse, styret af Tillægsord, osv.). De enkeltstaaende Anvendelser af disse to sidste Forholdsformer maa da efterhaanden komme til, f. Ex. Stedsbetegnelsen, ved Mangels og Fyldes Begreber, osv. — Hermed er Kasuslæren afsluttet i et kort Omrids; men den enkelte Sætning kan endnu udvides ved flere Bestemmelser, som maa medtages som ejendommelige for det latinske Sprog, nemlig Brugen af Supinum, Gerundium, Gerundivum og Participierne, medens adverbielle og præpositionelle Bibestemmelse intet særegent frembyde. Overgangen til den sammensatte Sætning (Hovedsætning og Bisætning) dannes lettest gennem den henførende (relative) Sætning, hvortil slutte sig Betingelses-, Tids-, Aarsags-, Hensigts-, Følge- og Gjenstandssætninger, samt afhængige Spørgsmaal, hvilke Sætninger i Formen enten fremtræde som indikative, konjunktive eller som Akkus. med Infinitiv. Først paa dette Standpunkt bliver der egentlig Spørgsmaal om Maadernes og Tidernes Betydning og Brug; thi uagtet den fremsættende Maades Brug i ligefrem udsigende, bekræftende, benægtende og spørgende Hovedsætninger, og den forestillende Maades Brug i önskende, opfordrende, antagende (hypothetiske og potentielle) og indrømmende Hovedsætninger allerede tilstrækkelig kan paavises i den enkelte Sætning, kan Læren om Maadernes Brug dog først tilfulde forklares, naar den sammensatte Sætning og Afhængighedsforholdet forekommer, og Læren om Tidernes Brug kan aldeles ikke forklares i den enkelte Sætning. Men her ere vi ogsaa allerede komne til

---

consul esset, quum T. regnaret; eller major Scipione o: större i Henseende til S., i Forhold til S., som da bruges = major quam Scipio, men ikke egentlig er eller betyder det samme. Opgaven er her baade at forklare Sagen saa kort og simpelt som muligt, og tillige strax at give en rigtig Forklaring.

eller maaske endog udover Grændsen for hvad der kan naas i det første Aar; og Læreren befinder sig, naar Læsestoffet indeholder alle Slags Bisætninger eller endog blandede Smaafortællinger, hvortil han fra Indholdets Side lokkes til at føre sine Disciple, for at disse dog ikke et helt Aar skulle henholdes ved næsten indholdsløse, i al Fald ganske løsrevne Exempler, i den vanskelige Stilling enten at skulle forklare mange af Ordføjningens vanskeligste Punkter, som dog ikke vel kunne opfattes og bevarer, eller at lade meget ude af Behandlingen, som da maa staa hen uforklaret og uforstaaet. Hvorledes man rettest bærer sig ad i denne Henseende, kan næppe afgjøres i Almindelighed; hvormeget syntaktisk der kan og skal optages i det første Aars Kursus, maa bero paa Disciplenes sproglige Udvikling og Indsigt, deres Færdighed i Formlæren og den Plan, der fra først af er lagt for Latinundervisningens Behandling. Men under alle Omstændigheder maa ogsaa Hovedreglerne for de afhængige Sætningers Betegnelse gives saa kort og bestemt som muligt, da ingen uden dem kan gjøre Rede for den sammenhængende Sætnings Bygning og Form; og den der ikke er istand til at opfatte, fastholde og anvende disse Regler, er ikke moden til at afslutte det latinske Begynderkursus. Drengen maa vide, at Betingelses-sætninger i den fremsættende Maade udtrykke Betingelsen blot som saadan, uden at betegne om den er given eller ikke, derimod i den forestillende Maade som blot tænkt, i Nutiden som mulig, i Datiden som umulig (tænkt mod Virkeligheden) med Hensyn til Nutiden, og i Fördatiden som umulig med Hensyn til Fortiden; han maa kunne skjælné Fremtiden fra Förfremtiden (fut. exact.), og det der er samtidigt med Fremtiden fra det der er samtidigt med Nutiden; han maa kunne forstaa, at Önsket, Antagelsen, den blot tænkte Sammenligning osv. udtrykkes som mulig i Nutiden, som umulig i Datiden

af den forestillende Maade; han maa vide, at ut i Betydningen af at (for at, saa at, at) styrer Konjunktiv, i Betydningerne som (ligesom, saa snart som) forbindes med Indikativ, at qvum efter sine forskjellige Betydninger styrer snart den ene, snart den anden Maade, at relative Sætninger i visse Tilfælde staa i Konjunktiv, at det danske „at“ udtrykkes ved Akk. med Inf. naar Gjenstandssætningen betegner Indholdet af et Udsagn, ved ut naar den betegner Virkningen af en Bestræbelse, ved qv od naar dens at ogsaa kan udtrykkes ved fordi eller det at (den givne Omstændighed, at —), at en afhængig Spørgesætning staa i Konjunktiv; han maa kjende Formerne for enkelte og dobbelte, afhængige og uafhængige Spørgsmaal, de vigtigste Forbindelser med Bindeord (qvumtum, ne-qvidem, ut non og ne, qvin og qvominus, osv.). Men alt dette og andet lignende maa bibringes ham praktisk eftersom det forekommer, og det gjælder her vel mere end om noget andet, at man hellere maa indskrænke sig til en snævrere Kreds, som da læres og tilegnes tilfulde, end optage mere end hvad Drengen kan overkomme og bringes til at anvende med Sikkerhed. — Kan det her antydede naas i det første Aar, da tör Opgaven paa ingen Maade stilles højere; men Erfaring har vistnok tilstrækkelig vist, at i mange, maaske de fleste Tilfælde opnaas ikke saa meget. De svageste maa da have to Aar til at bringe det saa vidt; de bedre og nogenlunde flinke kunne gaa videre i det andet Aar, men kun da med Held, naar der intet Spring er i Undervisningen, men der langsomt og grundigt bygges fort paa den lagte Grundvold. I denne Henseende maa det anses for heldigst, om den samme Lærer, som har begyndt, ogsaa fortsætter Undervisningen.

Idet jeg hermed slutter disse Bemærkninger, kan jeg ikke andet end udtale det Önske, at de paa den ene Side

maatte indeholde et og andet belærende for andre, især yngre Lærere, og paa den anden Side maatte fremkalde Bemærkninger og Fremstillinger af andre, erfarne og dygtige Skole-mænd, hvorved jeg selv kunde belæres, og at den Lejlighed, som Indbydelsesskrifterne til Skolernes offentlige Aarsprøver tilbyder, oftere end det nu sker maatte benyttes til Meddelelse af pædagogiske, didaktiske og metodologiske Afhandlinger, hvilke fortrinsvis synes at have deres Plads i saadanne Skrifter.

Skolefterretninger for 1853—54

af

C. Paludan-Müller,

Rector.

I. Lærerpersonalet og Skolen i Almindelighed.

Nykjöbing Cathedralskoles hidtilværende Rector P. E. Rosendahl, hvem dette Embede havde været betroet siden den 8de August 1837, havde i November 1852 indgivet Ansøgning om sin Entledigelse, der allernaadigst bevilligedes ham fra den 23de August 1853 at regne, hvorhos der ved hans Afgang forundtes ham Titel af Professor med Rang i 5te Klasse Nr. 8. Under 16de August 1853 beskikkede Hs. Majestæt Kongen Professor Dr. phil. Caspar Peter Paludan-Müller, siden 24de Januar 1829 Adjunct og fra den 7de Juli 1843 Overlærer ved Odense Cathedralskole, til Rector ved Nykjöbing Cathedralskole. Da min Udnævnelse saaledes faldt i Slutningen af Hovedferien, umiddelbart foran det nye Skoleaars Begyndelse, havde jeg baade Leilighed og Opfordring til at begive mig uden Ophold til mit nye Embede. Fra den 29de August 1853 overtog jeg Skolens Bestyrelse, efterat Professor Rosendahl med imödekommende Velvillie havde gjort mig bekendt med alt Fornödent. Den gode Orden i Skolens Archiv og andre Samlinger, og den Nöiagtighed, hvormed alle Böger vare förte, baade lettede i höi Grad det förste Overblik og har siden befriet mig fra mange af de Bryderier, der ellers pleie at föolge med Overtagelsen af et nyt Embede.

Den 3die October 1853 blev jeg paa sædvanlig Maade indsat i Rectorembedet af Lollands-Falsters Biskop Dr. phil. D. G. Monrad.

I Juli Maaned 1853 udbrød midt under Skolens Hoved-examen Cholerasygen i Nykjöbing. Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet tillod derfor den 20de Juli, at den tilbagestaaende Deel af den mundtlige Examen maatte udsættes indtil henimod Feriens Slutning; men ved fordoblet Anstren-gelse lykkedes det at fuldende Examen allerede den 18de Juli, hvorimod Translocationen opsattes til efter Sommerferien. Dernæst tillod Ministeriet den 18de August, at Underviisningens Begyndelse i det nye Skoleaar blev udsat til den 1ste September. Saaledes stod Sagen ved min Ansættelse. Endnu i Odense modtog jeg fra Lolland Opfordring til at bevirke en yderligere Udsættelse, da Sygen endnu rasede stærkt i Nykjöbing. Paa min Indberetning tillod Ministeriet den 29de August, at Ferien forlængedes indtil den 8de September, og bemyndigede mig derhos til at forlænge den endnu i otte Dage efter Om-stændighederne. Det blev imidlertid ikke fornödent at gjøre Brug af denne Tilladelse, saa at Underviisningen begyndte den 8de September 1853.

De fjorten Dage, som saaledes gik tabte af dette Skoleaar, anvendtes til i flere Lærermöder at vedtage Forslag til Læseplanen, som det var mig paalagt strax at indgive tillige-med Indstilling om Forandring af Lære- og Læsebøger samt om Beneficiernes Fordeling. Ligeledes vedtoges nogle Forandrin-ger i Skolens Organisation, hvilke dog ikke kunde være betydelige, da Bestemmelserne i Bekjendtgjörelsen af 13de Mai 1850 allerede vare gjennemførte her i Skolen og den fuld-stændige Afgangsexamen første Gang afholdt i Juli 1853.

At lægge en endelig Plan for Underviisningens Enkelt-heder, kunde jeg ikke indlade mig paa, inden jeg var bleven

nærmere bekjendt med Skolens indre Forhold, især da denne netop nu var indtraadt i Rækken af de fuldstændigt udvidede Skoler, saa at Lærerne naturligen maatte forlange Tid til at prøve det Nye og samle egne Erfaringer. Vi indskrænkede os derfor til i en Række af Möder imellem Rector og vedkommende Faglærere at gennemgaae og vedtage Omridsene af Underviisningen i dette Skoleaar, men maatte efter et Par Maaneders Forløb ændre vor Plan i enkelte Fag formedelst en Lærers Afgang. De indstillede Ændringer billigedes under 7de Januar 1854 af Ministeriet.

Noget af den tabte Tid have vi indvundet ved at benytte Bekjendtgjørelsen af 13de Mai 1850 § 9 a. til at undgaae en længere Afbrydelse af Underviisningen, idet jeg, istedetfor at holde en Halvaarsexamen i sædvanlig Form, lod i Februar og Marts Disciplene prøve for mig i de sædvanlige Underviisningstimer af hver Lærer i hvert Fag og hver Klasse, hvorved jeg tillige vandt et meget nøiere Indblik i Underviisningens Gang, end det vilde have været muligt ved en almindelig Examen. Skriftligt Arbeide medtog kun to Dage. Repetitionen kunde saaledes lempes efter ethvert Fags Leilighed.

For at lette Oversigten over den hele Underviisning og gjøre dens Gang i det Enkelte fast og sikker have vi vedtaget, at hver Lærer for sit Vedkommende maanedlig indfører det i hver Klasse Læste i en dertil indrettet Pensabog.

Hidtil havde man her i Skolen fulgt den Skik, hver Uge at indføre Charaktererne for hver Præstation enkeltviis i Charakterbögerne og bestemme Disciplenes Plads ved maanedlig Optælling og Beregning. Indvendingerne imod den daglige Charaktergivning overhovedet maac i forhøiet Grad gjælde om denne Fremgangsmaade, der endog betager Discipulen Leilighed til at oprette enkelte Uheld eller Forsømmelser ved saameget større Flid. Selv en flink Discipel kan faae

en daarlig Charakteer; det er ikke billigt, at han desuden skal have den Ubehagelighed, at bære paa sit Uheld til Ugens Ende for da at faae en Irettesættelse for hvad der allerede er oprettet. Overalt er det hele Charakteervæsen mig betænkeligt, og dets saa ofte paaberaabte Nödvendighed har aldrig villet blive mig indlysende; men det forstaaer sig, at hvor det engang er saaledes gennemført, at Disciplenes daglige Arbeide tildeels hænger i Charaktererne, kunne disse ikke pludselig afskaffes. Jeg har ikke forsömt at gjöre mine Medlærere bekendte med disse Tvivl og Tanker, og vi ere blevne enige om nogle Ændringer allerede i dette Skoleaar. Istedetfor i Charakterbögerne at indføre ugentlig de daglige Charakterer, faaer Discipelen maanedlige Middeltalscharakterer for hvert Fag, ved hvis Beregning de fire Færdigheder gjælde halvt imod, Orden med skriftligt Arbeide lige med, Opførsel dobbelt imod de enkelte Sprög og Videnskaber. Hovedcharakteren udregnes med to Decimaler, og derefter bestemmes Disciplenes Pladser i de fem nederste Klasser. I sjette Klasse omflyttes Disciplene kun hvert Fjerdingaar efter Middeltallet af de tre sidste Maaneders Hovedcharakterer. I syvende Klasse bruges ikke Charakterer, men hver Discipel faaer maanedlig et skriftligt Vidnesbyrd af Rector. Iaar har ingen Omflytning fundet Sted i denne Klasse.

Den 19de October 1853 blev Adjunct Westesen, der havde været Lærer ved Nykjöbing Skole siden den 31te October 1846 og i den sidste Tid underviste i Fransk, Naturhistorie og Tegning, kaldet til Sognepræst for Vinding m. fl. Menigheder i Aarhus Stift; dog vedblev han at læse her indtil den 3die December 1853. I hans Sted constitueredes den 24de December 1853 polytechnisk Candidat Carl Theodor Lütken, der begyndte sit Arbeide her ved Skolen strax

efter Julferien. Derefter har Underviisningens Fordeling imellem Lærerne været følgende:

Rektor har Dansk i V, VI, og VII Klasse, Historie i IV, V, VI og VII Kl., Geographi i V Kl.; 18 Timer.

Overlærer Blicher: Hebraisk i VII Kl., Græsk i IV, V, VI Kl., Religion i I Kl.; 22 Timer.

Overlærer Dr. Lund: Latin i III Kl., Latin og Græsk i VII Kl.; 23 Timer.

Adjunct Buch: Geometrisk Tegning i de tre nederste Klasser, Mathematik i III, IV, V, VI og VII Kl., Naturlære i VII Kl.; 30 Timer.

Adjunct Öhlenschläger: Fransk i alle fem Klasser, Tydsk i IV, V og VI Kl., Geographi i VI Kl., Regning i I og II Kl.; 32 Timer.

Adjunct Brammer: Dansk i de to nederste, Tydsk i de tre nederste Klasser; 24 Timer.

Adjunct Nielsen: Latin i IV, V og VI Kl.; 27 Timer.

Adjunct Lund: Religion i hele Skolen undtagen i nederste Klasse, Dansk III og IV Kl., Historie og Geographi i I Kl., Historie i II Kl.; 29 Timer.

Const. Lærer Lütken: Naturhistorie i alle sex Klasser, Geographi i II, III og IV Kl., Historie i III Kl.: 22 Timer.

I Skrivning underviser Overlærer Blicher 6 Timer i de fire nederste Klasser; i Tegning Overlærer Dr. Lund 5 Timer i de tre nederste Klasser; i Sang Organist Braasø 5 Timer og leder desuden den ugentlige Morgen- og Aftensang hver Mandag og Løverdag; i Gymnastik Politibetjent Schlichter 6 Timer. Adjunct Öhlenschläger er Skolens Inspector, Adjunct Buch Inspector ved den gymnastiske Underviisning.

Hver Klasses og hvert Fags Timetal sees af nedenstaaende Tabel:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	Ugentl. Timer.	
Dansk.....	6	5	3	2	2	2	3	23	
Latin	"	"	9	6	6	6	6	33	
Lat. Stil.	"	"	"	3	3	3	3	12	
Græsk.....	"	"	"	5	5	5	5	20	
Hebraisk	"	"	"	"	"	"	A.B. 2	4	
Tydsk.....	6	5	2	2	3	3	"	21	
Fransk....	"	5	3	3	2	3	"	16	
Religion..	3	3	3	2	3	2	2	18	
N. Test...	"	"	"	"	"	"	1	1	
Historie..	3	3	3	2	2	2	3	18	
Geogr.	2	2	2	2	2	2	"	12	
Arithmet.	3	3	3	2	2	2	2	17	
Geometri	1	1	1	2	2	2	A.B. 2	13	} I, II, III blot geometrisk Tegning.
Naturhist.	3	2	2	2	2	2	"	13	
Naturl.....	"	"	"	"	"	"	A.B. 2	6	
Skrivning	(4)	(3)	(2)	1	"	"	"	10	} III & II har een, III & I ligel. een Time fælleds. II & I har to Timer fælleds.
Tegning..	2	2	1	"	"	"	"	5	
Sang.....	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	14	} Hver Stemme een Time; Sammen- sang een Time.
Gymnast.	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	14	
Ugentlige Timer.....	37	38	38	38	38	38	37	270	} Hvert Parti i VII har 37 Timer.

II. Disciplene.

Af de 54 Disciple, Skolen ifølge forrige Aars Indbydelsesskrift havde ved Begyndelsen af Skoleaaret 1852—53, vare i Aarets Løb fire udtraadte. Efter Afgangsexamens anden Deel afgik sex Disciple, og efter Hovedexamen een (E. C. C. Laub af IV Klasse). Discipelantallet ved Slutningen af Skoleaaret 1852—53 var altsaa 43. Af disse udmeldtes to (F. L. Wegge af IV Kl. og E. Ferral af II Kl.) endnu før Underviisningen begyndte i September 1853, og een (J. J. H. Böckmann af IV Kl.) i de første Dage derefter. Desuden ere i Aarets Løb to Disciple (P. J. Jensen og L. W. Roed af IV Kl.) udmeldte.

Kort efter Underviisningens Begyndelse led Skolen et smerteligt Tab ved en af dens bedste Disciples næsten pludselige Död. P. A. J. Egebeck, eneste Søn af const. Toldinspectör Egebeck i Nykjöbing, en flittig, velbegavet og haabefuld Yngling, lige agtet og elsket af Lærere og Meddisciple, bortrykkedes i sit syttende Aar af en heftig Underlivsbetændelse efter ikke stort over et Dögn's Sygdom. Endnu Torsdag Aften var han paa Skolen: — Löverdag Morgen den 29de October 1853 udaandede han sit sidste Suk! Det var en Sorgens Dag, der scent vil glemmes i denne Skole, da vi uden at ane Faren overraskedes ved Efterretningen om, at vor Ven, hvis blomstrende Ungdom lovede rige Frugter i en lang Aarrække, havde forladt os for stedse.

Ved Skoleaarets Begyndelse og i Löbet af September optoges ti nye Disciple. Skolen tæller saaledes, ved Programets Slutning den 15de Juni 1854, 47 Disciple, fordelte i syv Klasser. De iaar Indkomne ere nedenfor anførte med Fornavne, og Fædrenes Navne tilföiede, hvorimod de i ældre Programmer allerede Anførte kun betegnes med Efternavne.

I Klasse.

1. Johan Georg Lund (Overlærer Dr. phil. Lund i Nykjöbing p. F.); 2. Hans Ludvig Möller (Stiftsprovst Dr. ph. Möller i Torkildstrup p. Falster); 3. M. V. Grönbeck; 4. Casper Berndt Köbke (Stiftsphysikus Justitsraad Köbke i Nykjöbing p. F.); 5. M. C. Lange; 6. C. L. Schwensen; 7. Carl Vilhelm Grandjean Hansen (Kammerraad Hansen til Valnæs-gaard p. Falster); 8. C. A. Ohlenbøstel.

II Klasse.

1. E. C. B. Arentz; 2. J. O. Laub; 3. C. F. Tidemand; 4. Frederik Vilhelm Ludvig Paludan-Müller (Sognepræst Paludan-Müller til Beder og Malling i Aarhus Stift); 5. J. F. Saaby Jessen; 6. Vitus Poul Abraham Lehn Edinger (Proprietær Edinger til Blæsebjerggaard p. Falster); 7. H. J. J. Mackeprang; 8. Johan Alexis Müller (Kammerraad Müller paa Skjöringe p. Falster); 9. Victor Henrik Valdemar Barfoed (Sognepræst Barfoed til Kippinge p. Falster).

III Klasse.

1. V. L. Nannestad; 2. L. M. P. H. C. Lange; 3. J. C. Frisenette; 4. C. P. Nobel; 5. C. F. E. Thanning; 6. C. V. Dichman; 7. H. H. Möller; 8. Hans Jacob Godske Dall (Proprietær Dall til Seddingegaard p. Lolland).

IV Klasse.

1. R. C. Grönbeck; 2. N. G. Sörensen; 3. C. F. Mertins; 4. H. P. Holst; 5. V. F. Sidenius (ustuderende).

V Klasse.

1. R. E. Jürgensen; 2. J. C. W. Bergström;
3. H. F. Dichman; 4. V. Hillerup; 5. P. G. C. Jensen.

VI Klasse.

1. P. M. Petræus; 2. L. N. Nannestad; 3. H. L. S. P. Koch; 4. A. F. Sodemann; 5. J. E. V. Larsen;
6. C. M. Ammentorp.

VII Klasse.

1. K. R. Sidenius; 2. C. F. A. Nielsen; 3. Jens Paludan-Müller*) (C. Paludan-Müller, Skolens Rector);
4. C. J. Nissen; 5. G. V. Sodemann; 6. H. F. U. Köbke.

Til Afgangsexamens første Deel agte iaar at indstille sig P. M. Petræus, L. N. Nannestad, H. L. S. P. Koch og A. F. Sodemann af VI Klasse; til samme Examen's anden Deel: K. R. Sidenius og C. F. A. Nielsen af VII Klasse.

Afgangsexamens anden Deel, som første Gang her i Skolen afholdtes fra den 4de til den 6te Juli 1853 under Inspection af Professor Dr. ph. F. Lange, underkastede sig sex Disciple, der i 1851 havde taget Examen's første Deel. De erholdt følgende Charakterer:

---

*) Efter Ansøgning tillod Ministeriet under 15de September 1853, at denne Discipel overførtes fra VII Klasse i Odense Cathedral-skole til samme Plads i Nykjøbing Skole, uanseet Bekjendtgjørelsen 13de Mai 1850 § 3.

	1ste Afdeling.				2den Afdeling.								Hovedcharakter.	Hebræisk.	
	Tysk.	Fransk.	Geographi.	Naturhistorie.	Dansk.	Latin.	Skriftlig Latin.	Græsk.	Religion.	Historie.	Aritmetik.	Geometri.			Naturlære.
Frederik Emil Wichmand	g.	g.	g.	g.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	g.	g.	ug.	1ste.	mg.
Peter Emil Blume	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	ug.	1ste.	mg.
Johan Carl Vilhelm Grandjean	g.	g.	mg.	ug.	g.	mg.	g.	mg.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	1ste.	
Julius Christian Lehmann	mg.	g.	mg.	mg.	g.	mg.	g.	mg.	mg.	g.	g.	g.	mg.	1ste.	
Poul Johan Harder	g.	g.	g.	mg.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	2den.	g.
Sophus Valdemar Schwensen . .	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	2den.	

III. Skolebeneficiernes Fordeling.

Fri Underviisning.

- a) I hele Skoleaaret 1853—54: C. F. A. Nielsen, H. F. U. Köbke, C. M. Ammentorp, P. G. C. Jensen, J. F. Saaby Jessen, O. J. Laub, J. G. Lund;*)
- b) fra 1ste Januar 1854: H. C. Dichman, og fra 1ste April s. A.: P. M. Petræus.

Laveste Stipendium.

J. C. Frisenette.

Mellemste Stipendium.

J. Paludan-Müller,**) G. V. Sodemann, J. E. V. Larsen og J. C. Bergström.

*) Paa Ansøgning fra denne Discipels Fader, Skolens Overlærer, resolverede Ministeriet den 5te Juli 1853, at først i Forbindelse med den almindelige Fordeling af Beneficierne for 1853—54 kunde det bestemmes, hvorvidt der kunde forundes Sønnen fri Underviisning som extraordinær Gratist. I Skolens Beneficieforslag (30te September 1853) indstilledes J. G. Lund til fri Underviisning som en Lærers Søn; i Ministeriets Resolution af 16de November 1853 er han sat udenfor Nummerrækken „som extraordinær Gratist foreløbig for første Halvaar“; og det paalagdes mig, ved Udlobet af Skoleaarets første Halvdeel at erklære, hvorvidt han overhovedet kvalificerede sig til den omhandlede Begunstigelse. Den 5te Marts 1854 gjorde jeg i Henhold dertil min Indberetning, hvorefter Ministeriet bevilligede ham fri Underviisning ogsaa for den sidste Halvdeel af Aaret. Det bemærkes, at i Indstillingen af 30te September 1853 vare kun 16 Disciple, J. G. Lund medregnet, anbefalede til Beneficier. Skolen talte ved Skoleaarets Begyndelse 50 Disciple. Jeg anfører disse Omstændigheder som Bidrag til Oplysning om Lærersønnens Stilling.

***) Denne Discipel var herfra indstillet til „fri Underviisning som extraordinær Gratist“; men da han i Odense Skoles tidligere indgaaede Beneficieforslag var ansat til mellemste Stipendium, tilslagde Ministeriet ham dette her ved Skolen.

Möieste Stipendium.

C. J. Nissen og A. F. Sodemann.

De to denne Skole tillagte Portioner af det Moltkeske Legat for Embedsmænds Börn, som gaae i Skole (Fundatsen er trykt i Frederiksborg Skoles Program for 1837), vare af Hs. Exl. Greve A. V. Moltke til Bregentved forundte P. A. J. Egebeck og J. E. V. Larsen (VI Kl.). Efter den Förstnævntes Död har Legatets Bestyrer givet den ledige Portion til F. V. L. Paludan-Müller (II Kl.).

IV. Oversigt over det i Skoleaaret Læste.

Dansk.

- I Klasse: Funchs, Röginds og Warburgs Læsebog er benyttet til Oplæsning, Gjengivelse og Analyse. Bojesens Sproglære indtil „forskjellige Arter af Sætninger“; de fleste Anmærkninger ere medtagne. Vers udenad. Dictat tre Gange om Ugen.
- II Klasse: Samme Læsebog. Hele Bojesens Sproglære. Vers udenad. De vigtigste Regler om Skilletegnes Brug mundtligt. To Gange ugentlig Dictat eller skriftlig Gjengivelse af en Fortælling.
- III Klasse: Holsts prosaiske Læsebog. Vers udenad efter Holsts poetiske Læsebog. Binzers Sproglære. En Stil om Ugen meest efter Borgens Veiledning til Udarbejdelser i Modersmaalet, 1ste til 13de Lektion medr.
- IV Klasse: Begge Holsts Læsebøger til Oplæsning og Analyse. Borgens Veiledning, 14de til 22de Lektion. En Stil om Ugen.
- V Klasse: Molbechs Fortællinger og Skildringer af Fædrelandets Historie og Holsts poetiske Læsebog. Borgens

Veiledning 22de til 25de Lection. I Regelen tre Udarbejdelser om Maaneden.

VI Klasse: Mynsters Betragtninger benyttede til Oplæsning, Analyse, Gjengivelse og Övelse i at udrede Dispositionen. Schouws Naturskildringer. Enkelte Stykker af Oehlenschlägers Nordens Guder. I Regelen tre Udarbejdelser om Maaneden.

VII Klasse: Thortsens Literaturhistorie S. 68 til Enden og forfra til S. 31. Af dansk Literatur er læst Ewalds Harlequin Patriot; Wessels Kjærlighed uden Strömper; nogle af Baggesens Rimbreve og Sammes Thora; Oehlenschlägers Vaulundurs Saga, St. Hansaften-Spil, Stykker af Nordens Guder og nogle af de mindre Digte; alle med orienterende Indledninger. Tre til fire Udarbejdelser om Maaneden.*) To Gange Övelse i mundtligt Foredrag over selvvalgte Æmner.

---

*) De vigtigste Opgaver hidsættes her:

Hvorvidt er der Sandhed i Ordsproget: Enhver er sig selv nærmest? — Hvad forstaaer man ved Ridderlighed, og hvorledes er dette Begreb opstaaet i Europa? — M. Antonius som M. T. Ciceros Dødsfjende. — Klassiske Studiers Vigtighed for Ungdommen. — Nogle Hovedtræk af Danmarks Naturforhold. — Er Guld eller Jeru det mægtigste Metal? — Om Oehlenschlägers St. Hansaften-Spil. — At udvikle og i Exempler paavise Nuanceringen af Tanken i denne Række Adjectiver: klog, snu, listig, snedig. — Oldtidslevniinger som Viduesbyrd om svundne Kulturtilstande. — Hvad er en stor Mand, og hvori adskiller dette Begreb sig paa den ene Side fra en Stormand, paa den anden Side fra en fortjent Mand? — Har det mundtlige eller det skriftlige Foredrag den største Indflydelse paa Menneskene? — „Mit Rige er ikke af denne Verden“; Kristus for Pilatus. — Ordet Frihed i dets forskjellige Betydninger, som det der betegner den moralske, den politiske og den personlige Frihed. — Man tillægger Jesuiterne den Lære som bestemmende for deres Moral, at Hensigten helliger Midlet. Hvori bestaaer det Forkastelige i denne Lære, og er der aldeles ingen Sandhed i den? — Om Krigens Indflydelse paa Menneskets Sædelighed, dette Ord ta-

Latin.

III Klasse: Af Madvigs Sproglære er Böiningslæren læst og flere Gange repeteret efter den i foranstaaende Bemærkninger nærmere angivne Fremgangsmaade. Af Lydlæren, Orddannelselæren og Ordföiningslæren er det Vigtigste mundtligt meddeelt, samt af og til henviist til Sproglærens Regler. Borgens latinske Læsebog for de første Begyndere (2den Udg.) S. 17—65 og S. 96—106 (til Nr. 40 af Excerpta varii generis). De danske Övelsesstykker ere oversatte mundtligt og skriftligt; senere er fortsat med lignende Övelser, afpassede efter Læseboogens Stof.

IV Klasse: Cæsar de bello Gallico, 6te Bog og af 7de de 30 første Kapitler; Ciceros første catilinariske Tale. Madvigs Sproglære, det Vigtigste af Formlæren samt Ordföiningslærens første Afsnit (til 7de Kapitel) og en

---

get i sin videste Betydning. — Gjør den periodiske Presse meest Gavn eller Skade? — Poesi og Prosa ere Benævnelser paa sproglige Fremstillingsformer; men man hörer ofte Udtrykket: „Livets Prosa“, „Livets Poesi“: hvilke Forestillinger maa man forbinde med disse Ord? — Tre sorte Ting sætte Verden i Bevægelse: Blæk, Bogtrykkersværte, Krudt: hvilken af dem er vel den mægtigste? — Om Mellemasiens Kultur i Oldtiden. — Var det godt, om Mennesket kjendte sin Skjæbne forud? — Er det en god Gjerning, at give Almisse? — I nogle Hovedtræk at vise, at Menneskenes mangehaande Trang og Savn have havt den største Indflydelse paa Aandsvernerens Udvikling. — De vigtigste Optria af Kampen mellem Patricier og Plebeier i Rom fra Kongemagtens Afskaffelse indtil Vedtagelsen af de liciniske Love. — I nogle Hovedtræk at paavise den Indflydelse, Jordens kosmiske Forhold udöve paa Familie- og Borgerlivet. — Kan Verdenshistorien afgive noget Beviis paa, at Menneskelivet styres af et Forsyn? — Under hvilke Former førte Keiser Augustus Regeringen i Rom? — Christus paa Korset som den Döendes Forbillede. — Hvilke Pligter har den opvoxende Ungdom imod Staten?

Deel af andet Afsnit. Tre Stile ugentlig hjemme, i Begyndelsen af Skoleaaret efter Trojels Exempelsamling, senere efter Ingerslevs Materialier, 2den Udg. Af Bojesens romerske Antiquiteter Afsnittet om Krigsvæsenet.

- V Klasse: Sallusts Catilina; Ciceros fjerde catilinariske Tale; Ovids Forvandlinger 1ste Bog V. 5—150, 163—415, 452—567. Af Madvigs Sproglære Formlæren, Ordföiningslærens förste og andet Afsnit, samt det Vigtigste af förste og andet Tillæg. Ugentlig to Stile hjemme, en Stiil eller Oversættelse, afvexlende med mundtlige Stileövelser, paa Skolen. Ingerslevs Materialier ere benyttede. Bojesens rom. Antiquiteter, om Senatet og Magistraterne.
- VI Klasse: Ciceros förste og anden philippiske Tale; anden Bog af Livius; Cicero om Pligterne, de sexten förste Kapitler af tredie Bog. Af Madvigs Sproglære Eormlæren og Ordföiningslæren med Tillægene. Stiil, efter Henrichsens Opgaver, ny Samling, förste Afdeling, to Gange om Ugen hjemme, een Gang ugentlig, afvexlende med Oversættelse, paa Skolen.
- VII Klasse: Af Cicero de to förste philippiske Taler; om Pligterne, förste og tredie Bog; Lælius; anden Bog af Livius; Terentses Phormio; Virgils Æneide, anden Bog; Horatses Oder, tredie Bog; ni Satirer af begge Böger. Kursorisk er paa Skolen læst det Meste af Qvintilians tiende Bog, samt Stykker af Plinius's Breve, Tacitus og Seneca, hvilke Forfattere ogsaa förnemlig ere brugte til skriftlig Oversættelse. I Reglen to Stile om Ugen, deels hjemme, deels paa Skolen. Bojesens romerske Antiquiteter og Tregders Literaturhistorie, med Forbigaaelse af enkelte Stykker.

Græsk.

- IV Klasse: Valgte Stykker af Lunds Læsebog til Indøvelse af Formlæren; tre Kapitler af Xenophons Anabasis; Langes Sproglære, Formlæren.
- V Klasse: To Bøger af Odysseen; to Bøger af Xenophons Anabasis. Formlæren efter Lange.
- VI Klasse: Fem Bøger af Odysseen; to Bøger af Xenophons sokratiske Mindeskraft; en Bog af Herodot. Under Læsningen ere benyttede Tregders Mythologi og Literaturhistorie, Bojesens Antiquiteter og Madvigs Ordføiningslære.
- VII Klasse: Platons Protagoras; Demosthenes's Tale om Krandsen; Odysseens 1ste, 2den, 3die, 6te og 9de Sang. Bojesens Antiquiteter, Tregders Mythologi og Sammes Literaturhistorie ere læste i Sammenhæng, med Forbigaaelse af enkelte Stykker. Sproglæren er dels repetet, dels indøvet under den daglige Læsning.

Hebraisk.

- VII Klasse: *B.* 15 Kapitler af Genesis; Lindbergs Sproglære. *A.* Genesis; 15 Psalmer.

Tydisk.

- I Klasse: Rungs Læsebog for de lavere Klasser til S. 117. En Deel af Digtene bag i Bogen ere lærte udenad. Det Vigtigste af Böiningslæren efter Trojels Sproglære, dog med Forbigaaelse af Gjerningsordenes anden Böiningsmaade. Ugentlig et skriftligt Arbejde, enten Oversættelse eller Dictat.
- II Klasse: Rungs Læsebog fra S. 117 til Enden. Böiningslæren efter Trojel, i noget videre Omfang, Gjerningsordenene af anden Böiningsmaade medtagne. To Gange

ugentlig deels skriftlig, deels mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk efter Jürs og Rungs Materialier.

- III Klasse: Hjorts Læsebog S. 127—173. Hele Formlæren efter Hjorts Sproglære (6te Udgave). En Stil om Ugen.
- IV Klasse: Hjorts Læsebog S. 173—193; 291—329. Hjorts Sproglære (6te Udg.) Nr. 1—322. Mundtlig Stil en Gang om Ugen.
- V Klasse: Hjorts Læsebog S. 195—329. Hjorts Sproglære (6te Udg.) Nr. 1—243; 600—943. Mundtlig Stil en Gang om Ugen.
- VI Klasse: Hjorts Læsebog S. 382—520. Hjorts Sproglære (6te Udg.), de samme Afsnit som i V Klasse. En Stil hjemme om Ugen. Af Abrahams's Literaturhistorie enkelte mindre Afsnit og det hele Tidsrum fra 1760 til 1840.

Fransk.

- II Klasse: Boring, Manuel de langue française (7de Opl.) S. 1—80; Fabricius's Formlære til de uregelmæssige Verber. En Time om Ugen er anvendt til Nedskrivning efter Bogen eller Dictat.
- III Klasse: Lassen, Fransk Extemporallæsning S. 57—104. Abrahams's Sproglære, § 1—73, § 109—139. En Stil om Ugen hjemme efter Sibbern.
- IV Klasse: Lassens Extemporallæsning S. 73—157. Abrahams's Sproglære, repeteret Böiningslæren fra Gjærningsordene, læst Orddannelselæren og første Afsnit af Ordføiningslæren. En Stil ugentlig hjemme efter Sibbern.
- V Klasse: Lassens Extemporallæsning S. 232—251. Saint Marc Girardin, Cours de littérature dramatique, S. 1—156. Abrahams's Sproglære, Ordføiningslærens andet Afsnit

til Enden af Bogen, men med flere Forbigaaelser; repeteret de tre første Kapitler af Böiningslæren.

VI Klasse: Théoph. Gautier, voyage en Espagne S. 150 til Enden. Repeteret Böiningslæren efter Abrahams.

I de tre överste Klasser er Montesquieu, considerations sur les causes de la grandeur des Romains benyttet til Extemporallæsning i det sidste Halvaar.

Religion.

I Klasse: Luthers lille Katechismus; Herslebs mindre Bibelhistorie; nogle Psalmer udenad.

II Klasse: Af Balles Lærebog de fire første og det ottende Kapitel; Herslebs større Bibelhistorie, de fem første Perioder af det Gamle Testamente; nogle Psalmer udenad. En Time hver anden Uge er anvendt til Bibellæsning.

III Klasse: Balles Lærebog, femte til ottende Kapitel medr.; af Herslebs Bibelhistorie hele det Gamle Testamente. Bibellæsning som i II Klasse.

IV Klasse: Hele Balles Lærebog; Herslebs Bibelhistorie fra Begyndelsen af femte Periode i det Gamle Testamente til tredie Periode i det Nye Testamente.

V Klasse: Fogtmanns Lærebog, første Kapitel, med Undtagelse af tredie Afsnit, og andet Kapitel indtil Pligterne imod Næsten (S. 17—44, 50—125); af Herslebs Bibelhistorie hele det Nye Testamente. Læst Lucas's Evangelium paa Dansk.

VI Klasse: Fogtmanns Lærebog, andet Kapitel; hele Herslebs Bibelhistorie.

VII Klasse: Hele Fogtmanns Lærebog. Matthæi Evangelium paa Græsk.

Historie.

- I Klasse: Meislers Danmarks Historie fra Gorm d. Gl. til Frederik d. Tredies Död; Kofods fragmentariske Historie til Alexander d. Store (S. 1—47).
- II Klasse: Kofods fragmentariske Historie indtil Catharina d. Anden (S. 1—199).
- III Klasse: Den gamle Historie efter Bohrs Lærebog.
- IV Klasse: Middelalderen efter Bohrs Lærebog forfra til S. 137.
- V Klasse: Middelalderen efter Bohrs Lærebog.
- VI Klasse: Danmarks Historie efter Allens Lærebog.
- VII Klasse: Oldtidens Historie efter Kofods Udtog; Middelalderen, og af den nyere Historie den tredje Periode, efter Bohrs Lærebøger.

Geographi.

- I Klasse: Almindelig Oversigt over Jordklodens Naturforhold, nærmest efter Sydows Kort, men uden Bog. Danmark behandlet udförligere paa samme Maade.
- II Klasse: Europa indtil Frankrig efter Velschows Bearbejdelse af Munthes Lærebog.
- III Klasse: Europa efter samme Lærebog.
- IV Klasse: Almindelig Indledning; Asien, Afrika, Amerika og Australien efter samme Lærebog.
- V Klasse: Europa og Asien repeteret efter samme Lærebog, med en Deel mundtlige Tilföielser om Asien, især om Indien.
- VI Klasse: Hele Geographien repeteret efter samme Bog med Tillæg især til Europa; kort Omrids af den matematiske Geographi efter Velschow; den gamle Geographi efter Königsfeld.

Arithmetik.

- I Klasse: Praktisk Regning: de fire Regningsarter med benævnte Tal; Reguladetri med hele Tal. Som oftest en Time om Ugen Hovedregning.
- II Klasse: Praktisk Regning: fortsat Övelse i Reguladetri med hele Tal; de fire Regningsarter og Reguladetri med Brök. Hovedregning.
- III Klasse: Buchs Elementer af Mathematiken, Art. 1—84, 97—112 med Forbigaaelse af Art. 6, 10—12, 15—18, 24—27, 35—38, 66—69, 77—80, 108; Övelse i Regning med Decimalbrök.
- IV Klasse: Samme Bog Art. 1—118; Övelse i Regning.
- V Klasse: Hele Bogen; Övelse i Roduddragning; om modsatte Störrelser, Sum, Produkt og Potents.
- VI Klasse: Om modsatte Störrelser, Logarithmer, Ligninger af første og anden Grad, samt dertil hørende praktiske Övelser.
- VII Klasse: Combinationslære, Talrækker, Kjædebrök, Functionslære og om afvigende Störrelser; praktiske Övelser i herhen hørende Opgaver.

Geometri.

- I, II og III Klasse: Övelse i Geometrisk Tegning.
- IV Klasse: Oppermanns Plangeometri, Art. 1—248.
- V Klasse: Samme Bog, Art. 257—338, samt dertil hørende Opgaver.
- VI Klasse: Samme Bog, Art. 339—378, 413—449, 469—506, samt Opgaver.
- VII Klasse: *B.* Ramus's Trigonometri, Kap. 1 og 2, med adskillige Forbigaaelser; Sammes Stercometri, Art. 1—29, 76—82.

A. Ramus's Stereometri, Art. 30—83, 85—88, 91—95;
Olufsens Astronomi.

Hele Klassen to skriftlige Opgaver om Ugen.

Naturhistorie.

- I Klasse: Hvirveldyrene efter Proschs Lærebog for Elementærklasser S. 33—111; Övelser i Botanik uden Lærebog.
- II Klasse: Dyreriget efter samme Lærebog S. 33—153; den almindelige Botanik efter samme Bog S. 154—174.
- III Klasse: Pattedyr og Fugle efter Proschs större Lærebog S. 1—195.
- IV Klasse: Krybdyr, Frøer og Fiske efter Proschs större Lærebog S. 196—237. Planternes Formlære.
- V Klasse: De blomsterløse Planter efter Petits Lærebog i Botanik for Skoler; Leddyr, Blöddyr og Straaledyr efter Proschs större Lærebog S. 238—356.
- VI Klasse: Almindelig Indledning til Dyrerigets Naturhistorie efter Prosch S. I—XXXVII; Repetition af Dyrerigets Naturhistorie efter Prosch, og af Planterigets efter Bramsen og Drejer.

Naturlære.

- VII Klasse: Naturlærens chemiske Deel efter Petersen; desuden VII Kl. B. den mechaniske Deel efter Örsteds Lærebog, Art. 1—211, 227—237, 256—267; VII Kl. A. hele Bogen.

V. Skolens Bygninger og Inventarium.

Med Skoleværelserne er ingen Forandring skeet, siden det forrige Indbydelsesskrift blev udgivet; de sædvanlige Re-

parationer paa Tag og Fag ere udførte og en ny Zinkrende lagt paa det överste Tag imellem Hovedbygningen og den nordre Sideflöi. I Rectorboligen er Kjøkkenet og flere Værelser istandsatte og malede.

Til II og III Klasse ere Skabe anskaffede; til V og VI Klasse hængende Lamper, hver med to Blus; thi i denne Skole bruges endnu Stearinlys. En Metalklokke, hvormed der ringes fra VI Klasse, er ophængt i den mellemste Gang. Til flere höist fornödne Forbedringer af det mangelfulde og uhensigtsmæssige Inventarium have Midlerne ikke villet strække til.

VI. Videnskabelige Samlinger.

I Skoleaaret 1853—54 have disse Samlinger ingen Forögelse modtaget. Hvad der tidligere er kommet til, er indført i Indbydelsesskrifterne for 1848, 1849, 1850, 1852 og 1853. Her lidsættes den i Ministeriets Circulære af 10de April 1854 forlangte Hovedfortegnelse.

Physisk - matematisk Samling.

I. Mechanisk Physik.

A. Statik.

Löbe-Nr. Fag-Nr.

1.	1.	Cardans Lampe.
2.	2.	Polygon til at vise Tyngdepunktet i flade Legemer.
3.	3.	Snurren.
4.	4.	Een- og toarmet Vægtstang paa et Stativ med Tridser; dertil 12 Lodder med Kroge.
5.	5.	En Vægtskaal (hydrostatisk) paa Stativ.
6.	6.	Granvægtlodder.
7.	7.	Skraaplan med Vogn og Lodder.
8.	8.	Model af en Skrupresse.
9.	9.	Skrue uden Ende.
10.	10.	Archimedes's Vandskrue.

Løbe-Nr. Fag-Nr.

B. Hydrostatik.

11.	1.	Apparat til at vise Principet for Brahmas Vandtrykspresse.
12.	2.	Pascals Vaser.
13.	3.	Samqvemhavende Rør.
14.	4.	Cylinder med sluttende Hylster til hydrostatisk Veining (jfr. Nr. 5).
15.	5.	Brændeviinsprøver i Federal.
16.	6.	Nicholsons Flydevægt med tilhørende Glas cylinder.
17.	7.	To carthesianske Djævle i Glas.
18.	8.	En Libelle.
19.	9.	Haarrør i et Glas med Stativ.
20.	10.	Haarrørsplader.

C. Aerostatik.

21.	1.	Et Hævertbarometer med Spidsindstilling.
22.	2.	En Træmodel af en Nonius.
23.	3.	Ørsteds Apparat til Luftarters Sammentrykning.
24.	4.	En Luftpompe med to Klokker.
25.	5.	En Hanemodel.
26.	6.	Blæresprængningsapparat.
27.	7.	En Glasklokke med et Træbæger foroven, gennem hvis Porer Qviksølvet kan presses ved Luftens Tryk.
28.	8.	De magdeburgske Halvkugler.
29.	9.	Heronskuglen.
30.	10.	En Trykpumpe med Vindkjedel.
31.	11.	Een enkelt Hævert.
32.	12.	En sammensat Hævert med Sugerør.
33.	13.	Tantalusbæger.
34.	14.	Flaske til Luftveining.

D. Dynamik.

35.	1.	Atwoods Faldmaskine.
36.	2.	Et Glasrør til at vise Faldet i det lufttomme Rum.
37.	3.	Centrifugalmaskine med Tilbehør.
38.	4.	Planetarium.

E. Legemernes Spændighed.

39.	1.	Ørsteds Apparat til Vædskers Sammentrykning (jfr. Nr. 23),
40.	2.	Elfenbeenskugle med Marmorplade.

F. Bølgebevægelse.

41.	1.	Chladnis Tonemaaler.

Löbe-Nr. Fag-Nr.

42.	2.	To Klangfigurplader med Bue.
43.	3.	Elliptisk Kar til Bølgebevægelse med tilhørende Qvik-sölv.
44.	4.	Seebecks Skive.
45.	5.	Monochord.
46.	6.	Stemmegaffel med tilhørende Blikrör.

II. Chemisk Physik.

A. Magnetisme.

47.	1.	To Magnetstænger i Kasse.
48.	2.	En Magnetnaal paa Stativ.
49.	3.	En Inclinationsnaal.

B. Electricitet.

50.	1.	Electrisk Leg.
51.	2.	Electroskop.
52.	3.	Electrophor med tilhørende Graaværk.
53.	4.	Electricermaskine med Isolcerskammel.
54.	5.	Electrisk Hjul.
55.	6.	Et Panelectricicon.
56.	7.	Leidner Flaske.
57.	8.	Et elektrisk Batteri (4 Flasker).
58.	9.	En elektrisk Udlader.

C. Galvanisme.

59.	1.	Voltas Söile (50 Pladepar).
60.	2.	Bunsens Kulbatteri (6 Elementer).
61.	3.	Vanddepositionsapparat.
62.	4.	To Kulspidser med Messingindfatning.
63.	5.	Galvanoplastisk Apparat.

D. Electromagnetisme og Magnetoelectricitet.

64.	1.	Apparat til det electromagnetiske Grundforsög.
65.	2.	Electromagnetisk Multiplicator.
66.	3.	Magnetiseerspiral.
67.	4.	Electromagnet paa Stativ.
68.	5.	Electromagnetisk Pumpeapparat.
69.	6.	Inductionsrolle.

E. Thermoelectricitet.

70.	1.	En thermoelectrisk Bøile af Kobber og Wismuth med tilhørende Magnetnaal.

Løbe-Nr. Fag-Nr.

F. Varmelære.

71.	1.	To Thermometre i Federal.
72.	2.	Et Pyrometer.
73.	3.	En Dampcylinder med Stempel, Kjedel og Trefod.
74.	4.	Model af en Firegangshane.
75.	5.	Apparat til Vandets Kogning ved Damp.
76.	6.	Vandhammer.
77.	7.	Cryophor.
78.	8.	Æolipila.
79.	9.	Sølvskaal til Leidenfrosts Forsøg.
80.	10.	To Brændspeile med Ildkurv.
81.	11.	Differentialthermometer.

G. Meteorologi.

82.	1.	Indexthermometer.
83.	2.	Daniels Hygrometer.

H. Chemiske Apparater.

84.	1.	Et Stativ med Reagensglas og Tang.
85.	2.	En Glasspirituslampe.
86.	3.	En Berzelius Lampe.
87.	4.	Et Brædt med Værktøi.
88.	5.	Et Stativ.

Naturhistorisk Samling.

I. Dyreriget.

Hvirveldyr.

A. Pattedyr.

a. Skeletter.

1.	1.	Canis lagopus	Rovdyr.
2.	2.	Dasybus gymnurus	Tandløse.
3.	3.	Vespertilio pipistrellus	Flagermus.

b. Cranier.

4.	1.	Canis vulpes L.	Rovdyr.
5.	2.	Canis lagopus	—
6—7.	3—4.	Ursus maritimus (2 Exemplarer)	—
8.	5.	Phoca vitulina	Sæler.
9.	6.	Cystophora cristata	—
10.	7.	Talpa europæa	Insektædere.
11.	8.	Erinaceus europæus	—

Løbe-Nr. Fag-Nr.

12.	9.	Lepus variabilis	Gnavere.
13.	10.	Sus Babyrussa	Tykhudede.
14.	11.	Delphinus globiceps	Hvaler.
15.	12.	Delphinus phocæna	—
		c. Udstoppede Exemplarer.	
16.	1.	Cercopithecus mona	Firhændede.
		Endvidere: Horn og Takker af forskellige Drøvtyggere, Hvalbarder og en Narhvals Stødtand.	

B. Fugle.

a. Skeletter.

17.	1.	Larus glaucus.	
		b. Udstoppede Exemplarer.	
18.	1.	Astur palumbarius	Rovfugle.
19.	2.	Astur nisus	—
20.	3.	Turdus viscivorus	Spurvefugle.
21.	4.	Parus major.	—
22.	5.	Caryocatactes nucifraga	—
23.	6.	Yunx torquilla	Klatterfugle.
24.	7.	Psittacus amazonicus.	—
25.	8.	Psittacula passerina	—
26.	9.	Totanus calidris	Vadefugle.
27.	10.	Anas crecca	Svømmefugle.

Endvidere have to af Skolens Disciple skjænket Museet en Samling af Fugleæg og Fuglereder (see Progr. for 1852).

C. Krybdyr.

a. Skeletter.

28.	1.	Agama colonorum.	
		b. Exemplarer i Spiritus.	
29.	1.	Tejus monitor	Varslere.
30.	2.	Chamæleon africanus	Chamæleoner.
31.	3.	Platydictylus theconyx	Geckoner.
32.	4.	Platydictylus sp.	—
33.	5.	Galeotis ophiomachus	Leguaner.
34.	6.	Iguana tuberculata.	—
35.	7.	Amphisbæna	Ringflirbeen.
36.	8.	Vipera berus	Giftslanger.

Løbe-Nr. Fag-Nr.

37.	9.	Hydrophis sp.	Giftslanger.
38.	10.	Dendrophis picta	Mistænkte Slanger.
39.	11.	Dryophis aurata	—

Desuden: Nogle løse Slangehvirvler og Ribbeen, en Landskildpadde-skal og Rygskjoldet af en Søschildpadde.

D. Padder.

a. Skeletter.

40.	1.	Rana platyrrhina.	
		b. Exemplarer i Spiritus.	
41.	1.	Rana temporaria	Egentlige Padder.
42.	2.	Bufo vulgaris	—
43.	3.	Bufo variabilis (Larve)	—
44.	4.	Triton punctatus (Han og Hun)	Salamandere.
45.	5.	Triton punctatus (Larve)	—

E. Fiske.

a. Skeletter.

46.	1.	Cyprinus sp.	
47.	2.	Sebastes norvegicus.	
48.	3.	Pristis (Saugen).	
49.	4.	Et Fiskecranium.	
		b. Exemplarer i Spiritus.	
51.	1.	Dactylopterus volitans	Pigfinnede.
52.	2.	Cepola sp.	—
53.	3.	Amphisyle scutata.	—
54.	4.	Callichthys asper	Bugfinnede.
55.	5.	Hippocampus	Buskgjællede.
56.	6.	Syngnathus	—
57.	7.	Petromyzon	Kredsmundede.

Leddyr.

A. Insekter

57.	1.	Termes q.	} (i Spiritus).
58.	2.	Gryllotalpa	

En Samling af vingedækkede Insekter (ubestemte), forærede til Samlingen af en Discipel.

Løbe-Nr. Fag-Nr.

B. Tusindbeen.

59. 1. Scolopendra sp. (i Spiritus).

C. Edderkopper

(i Spiritus).

60. 1. Mygale . . . . . Egentl. Edderkopper.
 61. 2. Trombidium sp. . . . . —
 62. 3. Scorpio sp. . . . . Scorpioner.
 63. 4. Scorpio sp. . . . . —

D. Krebsdyr.

a. Tørrede Exemplarer.

64. 1. Astacus fluviatilis. . . . . Tiføddede.
 65. 2. Dromia sp. . . . . —
 66. 3. Lithodes arcticus . . . . . —
 67—68. 4—5. 2 Krabber . . . . . —

b. I Spiritus.

69. 6. Galathea strigosa . . . . . —
 70. 7. Peneus Caramota . . . . . —
 71. 8. Palæmon jamaicensis . . . . . —
 72. 9. Cenobita sp. . . . . —
 73. 10. Lithodes arcticus . . . . . —
 74. 11. Grapsus . . . . . —
 75. 12. Læmargus muricatus . . . . . Lernæer.
 76. 13. Æga sp. . . . . Isopoder.
 77. 14. Cyamus ceti . . . . . Læmodipoder.
 78. 15. Pentalamis falcata . . . . . Lepader.
 79. 16. Otion auritus . . . . . —
 80. 17. Lepas sp. . . . . —
 81. 18. Anatifa sp. . . . . —

E. Ledorme.

82. 1. Aphrodite aculeata . . . . . Børsteorme.
 83. 2. Nereis sp. . . . . —
 84. 3. Sipunculus . . . . . —
 85. 4. Sabella . . . . . Rørorme.
 86. 5. Terebratula psittacea Lam. (Skal) . Brachiopoder.
 87. 6. Ligula sp. . . . . Indvoldsorme.
 88. 7. Tænia sp. . . . . —
 (med Undtagelse af 5 i Spiritus).

Blöddyr.

A. Hovedföddede.

89.	1.	Loligo (i Spiritus).
90.	2.	Spirula Peronii Lam. Atl. Hav (Skal).
91.	3.	Nautilus Pompilius. Ostindien (Skal).

B. Muslinger.

(Conchylier).

a. Sidemuslinger (Pleuroconcha).

92.	1.	Pecten Jacobæus L. Middelhavet .	Kammuslinger.
93.	2.	Pecten Islandicus O. F. Müller. Island	—
94.	3.	Pecten Pleuronectes L. Ostindien .	—
95.	4.	Vulsella spongiarum. Röde Hav .	Smalmuslinger.
96.	5.	Chama. Röde Hav	Trespaltede.
97.	6.	Hippopus maculatus. Ostindien . .	—

b. Retmuslinger (Orthoconcha).

98.	7.	Pinna. Middelhavet	Perlemuslinger.
99.	8.	Mytilus edulis. Kattegattet . .	Muslingdannede.
100.	9.	Modiolus vulgaris. Nordsöen . . .	—
101.	10.	Modiolus tulipa L. Vestindien . .	—
102.	11.	Anodonta. Sorö	Flodmuslinger.
103.	12.	Unio pictorum L. Sjælland . . .	—
104.	13.	Unio tumida Retz. Sjælland . . .	—
105.	14.	Cardita variegata Brug. Röde Hav .	—
106.	15.	Arca scapha Chem. Röde Hav . .	Arkmuslinger.
107.	16.	Arca foliata Forsk. Ssteds . . .	—
108.	17.	Nucula (Leda) buccata Steenstrup. Grönland	—
109.	18.	Nucula tenuis Montagu. Grönland .	—
110.	19.	Cardium Isocardia L. Vestindien	Hjertemuslinger.
111.	20.	Cardium serratum L. Ssteds . . .	—
112.	21.	Cardium muricatum. Ssteds . . .	—
113.	22.	Lucina tigrina L. Ssteds	—
114.	23.	Cyclas cornea L. Sjælland	Ærtemuslinger.
115.	24.	Cyprina Islandica L. Nordsöen . .	Trugmuslinger.
116.	25.	Venus decussata L. Middelhavet .	—
117.	26.	Venus sp. (den ene Skal)	—
118.	27.	Astarte semisulcata Gray. Grönland	—
119.	28.	Tellina radiata. Vestindien . . .	—
120.	29.	Tellina fausta Dilv. Ssteds . . .	—

Løbe-Nr. Fag-Nr.

121.	30.	<i>Tellina carnaria</i> L. Vestindien . .	Trugmuslinger.
122.	31.	<i>Cytherea maculata</i> L. Ssteds . . .	—
123.	32.	<i>Cytherea meroë</i> L. Ssteds . . .	—
124.	33.	<i>Cytherea arabica</i> Chem. Røde Hav	—
125.	34.	<i>Cytherea cordata</i> Forsk. Ssteds . .	—
126.	35.	<i>Donax cuneata</i> L. Vestindien . .	—
127.	36.	<i>Mya arenaria</i> . Öresund	Sandmuslinger.
128.	37.	<i>Solen ensis</i> L. Nordsøen	—
129.	38.	<i>Solen radiatus</i> . Ostindien	—
130.	39.	<i>Sanguinolaria deflorata</i> . Vestindien.	—

c. Rørmuslinger (Inclusa).

131.	40.	<i>Saxicava rugosa</i> L. Nordsøen . .	Boremuslinger.
132.	41.	<i>Aspergillum Javanum</i> Lam. Ostindien	Siemuslinger.

C. Snegle.

a. I Spiritus.

133.	1.	<i>Bullæa aperta</i>	Blæresnekker.
134.	2.	<i>Aplysia</i>	Søharer.
135.	3.	<i>Doris</i> Cuv.	Stjernesnekker.
136.	4.	<i>Chiton</i>	Chitoner.

b. Conchylier.

1. Ryggjællede (Ophistobranchia).

137.	1.	<i>Bulla naucum</i> L. Ostindien . . .	Blæresnekker.
138.	2.	<i>Bulla ampulla</i> L. Ssteds	—

2. Halsgjællede (Prosobranchia).

139.	3.	<i>Patella vulgata</i> L. Nordsøen . .	Tallerkensnekker.
140.	4.	<i>P. miniata</i> Born. Gode Haabs Forbjerg	—
141.	5.	<i>Calyptrea equestris</i> L. Vestindien .	Huesnekker.
142.	6.	<i>Sigaretus concavus</i> Lam. Atl. Hav.	Knapsnekker.
143.	7.	<i>Natica camena</i> L. Vestindien . .	—
144.	8.	<i>Natica globosa</i> Chem. Ssteds . .	—
145.	9.	<i>Paludina vivipara</i> L. Hellebek . .	Sumpsnekker.
146.	10.	<i>Melania aurita</i> Müll. Guinea . . .	—
147.	11.	<i>Littorina muricata</i> L. Vestindien .	—
148.	12.	<i>Littorina litorea</i> L. Kattegattet .	—
149.	13.	<i>Turritella duplicata</i> L. Ostindien .	—
150.	14.	<i>Solarium perspectivum</i> L. Vestindien	—
151.	15.	<i>Cerithium telescopium</i> L. Ostindien	Naalesnekker.
152.	16.	<i>Cerithium vulgatum</i> Brug. Middelhavet	—
153.	17.	<i>Cerithium decollatum</i> L. Ostindien	—

Lübe-Nr. Fag-Nr.

154.	18.	<i>Rostellaria curvirostris</i> Lam. Røde Hav	Vingesnekker.
155.	19.	<i>Aporrhais pes pelicani</i> L. Nordsgen	—
156.	20.	<i>Pterocera lambis</i> L. Vestindien?	—
157.	21.	<i>Strombus pugilis</i> L. Ssteds . . .	—
158.	22.	<i>S. gigas</i> L. Ssteds	—
159.	23.	<i>S. bituberculatus</i> Lam. Ssteds . .	—
160.	24.	<i>S. canarium</i> L. Ostindien . . .	—
161.	25.	<i>S. luhuanus</i> L. Ssteds	—
162.	26.	<i>S. vitatus</i> Lam. Ssteds	—
163.	27.	<i>Oliva hispidula</i> Lam. Vestindien .	Ægsnekker.
164.	28.	<i>Oliva gibbosa</i> Born. Ssteds . . .	—
165.	29.	<i>Oliva manca</i> Lam. Ostindien . .	—
166.	30.	<i>Cypræa tigris</i> L. Ostindien . . .	—
167.	31.	<i>Cypræa exanthema</i> L. Vestindien .	—
168.	32.	<i>Cypræa stercoraria</i> L. Guinea . .	—
169.	33.	<i>Cypræa arabica</i> L. Ostindien . . .	—
170.	34.	<i>Cypræa erosa</i> L. Ssteds	—
171.	35.	<i>Cypræa erones</i> L. Ssteds	—
172.	36.	<i>Cypræa ocellata</i> L. Ssteds	—
173.	37.	<i>Cypræa moneta</i> L. Vestindien . .	—
174.	38.	<i>Ovula ovum</i> L. Ostindien	—
175.	39.	<i>Ovula gibbosa</i> L. Vestindien . . .	—
176.	40.	<i>Conus hebraeus</i> L. Ostindien . . .	Keglesnekker.
177.	41.	<i>Conus figulinus</i> L. Ssteds	—
178.	42.	<i>Conus betulinus</i> L. Ssteds	—
179.	43.	<i>Conus virgo</i> L. Ssteds	—
180.	44.	<i>Conus textilis</i> L. Ssteds	—
181.	45.	<i>Conus Amadis</i> . Ssteds	—
182.	46.	<i>Voluta musica</i> L. Vestindien . . .	—
183.	47.	<i>Voluta Laponica</i> . Ostindien . . .	—
184.	48.	<i>Voluta melo</i> . Ostindien	—
185.	49.	<i>Turbinella pyrum</i> L. Ostindien . .	—
186.	50.	<i>Cancellaria asperella</i> Lam. Ssteds .	—
187.	51.	<i>Mitra episcopalis</i> L. Ostindien . .	—
188.	52.	<i>Cymbium cisium</i> . Africa	—
189.	53.	<i>Marginella rosea</i> Lam. Gode Haabs Forbjerg	—
190.	54.	<i>Pleurotoma Javana</i> L. Vestindien .	Taarnsnekker.
191.	55.	<i>Fusus antiquus</i> L. Nordsgen . . .	Kanalsnekker.

Løbe-Nr. Fag-Nr.

192.	56.	<i>Fusus</i> sp. Ostindien	Kanalsnekker.
193.	57.	<i>Pyrula pugilina</i> Born. Ssteds . .	—
194.	58.	<i>Pyrula rapiformis</i> Born. Vestindien	—
195.	59.	<i>Pyrula ficus</i> L. Ssteds	—
196.	60.	<i>Columbella mercatoria</i> L. Vestindien	—
197.	61.	<i>Fasciolaria Tulipa</i> L. Vestindien .	—
198.	62.	<i>Murex pomum</i> Gmelin. Ssteds . .	Pigsnekker.
199.	63.	<i>Murex trunculus</i> L. Middelhavet .	—
200.	64.	<i>Murex brandaris</i> L. Ssteds . . .	—
201.	65.	<i>Ranella albivaricosa</i> Reeve. Ostindien	—
202.	66.	<i>Ranella spinosa</i> L. Ssteds. . . .	—
203.	67.	<i>Tritonium pileare</i> L. Vestindien .	—
204.	68.	<i>Tritonium variegatum</i> L. Ssteds .	—
205.	69.	<i>Tritonium femorale</i> L. Ssteds . .	—
206.	70.	<i>Cassis testiculus</i> L. Ssteds . . .	Hjlemsnekker.
207.	71.	<i>Cassis flammea</i> . Steds	—
208.	72.	<i>Cassis rufa</i> L. Ostindien	—
209.	73.	<i>Oniscia oniscus</i> L. Vestindien . .	—
210.	74.	<i>Buccinum undatum</i> L. Nordsjøen .	Tritonshorn.
211.	75.	<i>Buccinum Tranquebaricum</i> Chem. Ostindien	—
212.	86.	<i>Terebra maculata</i> L. Ssteds . . .	—
213.	77.	<i>Ancillaria glabrata</i> L. Amerika . .	—
214.	78.	<i>Bullia vittata</i> . Vestindien. . . .	—
215.	79.	<i>Nassa canaliculata</i> Lam. Ostindien	—
216.	80.	<i>Eburna spirata</i> L. Ssteds	—
217.	81.	<i>Eburna Zeylanica</i> Brug. Ssteds . .	—
218.	82.	<i>Purpura patula</i> L. Middelhavet . .	—
219.	83.	<i>Purpura bufo</i> Lam. Vestindien . .	—
220.	84.	<i>Harpa ventricosa</i> Lam. Ostindien .	—
221.	85.	<i>Dolium maculatum</i> L. Vestindien .	—
222.	86.	<i>Dolium fasciatum</i> Lam. Ostindien .	—
223.	87.	<i>Dolium perdix</i> L.	—
224.	88.	<i>Nerita peloronta</i> L. Vestindien . .	Maanesnekker.
225.	89.	<i>Neritina viridis</i> L. Ssteds . . .	—
226.	90.	<i>Trochus Niloticus</i> L. Ostindien . .	Vindeltrapper.
227.	91.	<i>Trochus pica</i> L. Vestindien . . .	—
228.	92.	<i>Rotella vestiaria</i> L. Ssteds . . .	—
229.	93.	<i>Pyramidella dolabrata</i> Müll. Ssteds.	—

Lube-Nr. Fag-Nr.

230.	94.	Monodonta Pharaonis L.	Ostindien.	Vindeltrapper.
231.	95.	Turbo bælatus L.	Vestindien . . .	—
232.	96.	Turbo calcar Gmel.	Ssteds . . .	—
233.	97.	Scalaria lamellosa L.	Middelhavet .	—
234.	98.	Haliotis tuberculata L.	Ssteds . . .	Süörer.
235.	99.	Fissurella nodosa Lam.	Vestindien .	—
236.	100.	Janthina communis Lam.	Atl. Hav .	Goplerbaade.

c. Lungesnegle (Pulmonata).

237.	101.	Lymnæus stagnalis L.	Sjælland.	Posthornsnekker.
238.	102.	Planorbis corneus L.	Ssteds . . .	—
239.	103.	Helix nemoralis L.	Ssteds . . .	Skruesnekker.
240.	104.	Helix lactea Müller.	Syd Europa .	—
241.	105.	Helix pomatia L.	Sjælland . . .	—
242.	106.	Helix adpersa Müller.	Syd Europa	—
243.	107.	Helix carocolla L.	Vestindien . .	—
244.	108.	Bulinus decollatus L.	Syd Europa .	—
245.	109.	Succinea amphibia Müller.	Sjælland	—
246.	110.	Clausilia bidens Müller.	Sjælland .	—
247.	111.	Ampullaria globosa Swson.	Ostin- dien	Hornsnekker.
248.	112.	Cyclostoma elegans Müller.	Sjælland.	Dørsnekker.
249.	113.	Chiton ruber L.	Grønland . . .	Chitoner.

D. Söpunge.

250.	1.	Phallusia sp. (i Spiritus).
------	----	-----------------------------

E. Moskoraller.

251.	1.	Flustra foliacea.
------	----	-------------------

Straaledyr.

A. Pighudede.

252.	1.	Holothuria pentactes	Süpølser.
253.	2.	Echinus naucrates	Süpindsviin.
254.	3.	Echinus sp.	—
255.	4.	Asterias	Süstjerner.
256.	5.	Asterias sp.	—
257—59.	6—8.	Ophiura sp. v.	Slangestjerner.

B. Söblomster.

a. I Spiritus.

260.	1.	Actinia rubra.
261.	2.	Actinia sp.

Løbe-Nr. Fag-Nr.

b. Coraller.

262.	1.	Pennatula	Søfjær.
263.	2.	Opuntia (Corallium)	Barkkoraller.
264.	3.	Isis sp.	—
265.	4.	Gorgonia sp.	—
266.	5.	Gorgonia sp.	—
267.	6.	Gorgonia sp.	—
268.	7.	Gorgonia sp.	—
269.	8.	Gorgonia sp.	—
270.	9.	Alcyonium subg. Lobularia . . .	Korkkoraller.
271.	10.	Alcyonium sp.	—
272.	11.	Tubipora Hembrichii.	Orgelkorai.
273.	12.	Melitæa sp. Singapore	Steenkoraller.
274.	13.	Nullipora sp.	—
275.	14.	Millepora sp.	—
276.	15.	Heteropora sp. Singapore	—
277.	16.	Pocillopora sp. Singapore	—
278.	17.	Anthophyllum fasciculare. Ssteds .	—
279.	18.	Cladocora sp.	—
280.	19.	Oculina prolifera	—
281.	20.	Oculina sp. (Dendrophyllia Blaim) .	—
282.	21.	Merulina ampliata. Singapore . .	—
283.	22.	Pavonia sp. Singapore	—
284.	23.	Astræa subg. Favia	—
285.	24.	Astræa sp.	—
286.	25.	Mæandrina sp.	—
287.	26.	Manicina sp.	—
288.	27.	Fungia fungitis	—

II. Planteriget.

Skolens Herbarium er ordnet efter de naturlige Plantefamilier, saaledes som disse ere opstillede i Indledningen til Langes Haandbog i den danske Flora. Det modtager jævnligt Forøgelse.

III. Mineralriget.

Oryktognøstiske Mineraler.

A. Elementer.

Løbe-Nr. 289. Fag-Nr. 1. Kobber, gediegent, i Doleritmandelsteen. Færø. — 290. 2. Sølv, gediegent, Kongsberg. — 291. 3. Graphit. — 292. 4. Arsenik-Sølv. — 293. 5. Svovl. Rusland.

B. Svovlforbindelser.

Löbe-Nr. 294, Fag-Nr. 1, Kobberglands med Qvarts. — 295. 2. Sölvglands med gediegent Sölv paa Flusspath. Freiberg. — 296. 3. Zinkblende. — 297. 4. Blyglands, krystalliseret. Derbyshire. — 298. 5. Blyglands, tæt. Harzen. — 299. 6. Zinnober. — 300. 7. Kobberkies, krystalliseret. — 301. 8. Kobberkies med Asbest. Westmannland. — 302. 9. Broget Kobbermaln. Ædelfors. — 303. 10. Graa Spydglands, bladet, krystallinsk. — 304. 11. Rödgylden. Joachimsthal, Böhmen. — 305. 12. Arsenikkies. — 306. 13. Glandskobalt, löse Krystaller. — 307. 14. Glandskobalt med Svovlkies. Modum. — 308. 15. Svovlkies, Brudstykke af et Octaeder. — 309. 16. Svovlkies, tæt. — 310. 17. Molybdänglands, krystallinsk.

C. Iltede Forbindelser.

a. Sammensatte efter Formlen R.

1. Kiselsyre og kiselsure Salte.

Löbe-Nr. 311, Fag-Nr. 1, Bjergkrystal. — 312. 2. Qvartsdruse. — Zweibrücken. — 313. 3. Qvarts. — 314. 4. Qvarts, stænglet. Arendal. — 315. 5. a) Amethyst, slebet. — 316. 6. Rügtopas. — 317. 7. Caludon. — 318. 8. Chrysopas. — 319. 9. Rosenqvarts. — 320. 10. Hornsteen. — 321. 11. Træsteen. — 322. 12. Röd Jaspis. — 323. 13. Porcellainsjaspis. — 324. 14. Flint. — 325. 15. Agat. — 326. 16. Opal. — 327. 17. Kiselsinter. — 328. 28. Menilith. — 329. 19. Speksteen. — 330. 20. Mangankisel. — 331. 21. Augit, 3 löse Krystaller. — 332. 12. Augit, krystalliseret. (Uralit.) — 333. 23. Tremolit. — 334. 24. Asbest. — 335. 25. Amiant. — 336. 26. Hornblende, krystalliseret. — 337. 27. Hornblende, krystallinsk. — 338. 28. Anthophyllit. Kongsberg. — 339. 29. Olivin. — 340. 30. Serpentin. — 341. 31. Talkskifrig. — 342. 32. Andalusit. — 343. 33. Zircon i Sienit. Frederiksværn. — 344. 34. Cyanit. flalzburg. — 345. 35. Sapphirin med Glimmer. Grönland. — 346. 36. Staurolith. Tvilling. — 347. 37. Kaolin. 348. 38. Orthoclas, krystalliseret. — 349. 39. Orthoclas, krystallinsk. — 350. 40. Labradoriserende Feldspath. — 351. 41. Spodumæn. Utöm. — 352. 42. Scapolith. — 353. 43. Obsidian. — 354. 44. Chabasie. — 355. 45. Prehnit. Montblanc. — 356. 46. Stilbit, krystalliseret med Chabasie. — 357. 47. Mesotyp. — 358. 48. Analsin. Koburg. — 359. 49. Apophyllit. — 360. 50. Epidot, krystalliseret. Arendal. — 361. 51. Vesuvian, krystalliseret. Norge. — 362. 52. Granat, 3 löse Krystaller. — 363. 53. Granat, krystalliseret. Grönland. — 364. 54. Granat, tæt. — 365. 55. Kolophonit. — 366. 56. Pyrop. — 367. 57. Glimmer, bladig. — 368. 58. Glimmer, straalet.

2. Svovlsure og Borsure Salte.

Löbe-Nr. 369. Fag-Nr. 59. Tungspath, krystalliseret. — 370. 60. Tungspath i sammenvoxne Krystaller. Andreasberg. — 371. 61. Tungspath, tæt. — 372. 62. Cölestin, tæt. — 373. 63. Gips, 2 løse Krystaller. — 374. 64. Gips, sammenvoxne Krystaller. — 375. 65. Gips, tæt. — 376. 66. Boracit, i Gips. Segeberg. — 377. 67. Datholit. Arendal. — 378. 68. Allunsteen. Tolsa. — 379. 69. Turmalin, Brudstykke af en stor Krystal. — 380. 70. Turmalin i Chlorit.

b. Sammensatte efter Formlen R^2 .

Löbe-Nr. 381. Fag-Nr. 71. Lazulit. — 382. 72. Uranglimmer.

c. Sammensatte efter Formlen $\ddot{R}$.

1. Iiter.

Löbe-Nr. 383. Fag-Nr. 73. Pyrolusit. — 384. 74. Tinsteen, krystalliseret. — 385. 75. Tinsteen. — 386. 76. Vasketin. — 387. 77. Rutil, krystalliseret paa Qvarts. — 388. 78. Rutil, løse, afrundede Brudstykker.

2. Salte.

Löbe-Nr. 389. Fag-Nr. 79. Arragonit, krystallinsk. — 390. 80. Kalkspath, krystalliseret i primitive Rhomber. — 391. 81. Kalkspath, krystalliseret i Skalenoedre. Island. — 392. 82. Kalkspath, krystallinsk. Andreasberg. — 393. 83. Kalkspath, krystalliseret. — 394. 84. Marmor. — 395. 85. Kalksinter. Sveits. — 396. 86. Graa Kalksteen. Kongsberg. — 397. 87. Stalactit. — 398. 88. Blyspath, krystalliseret. — 399. 89. Malachit.

d. Sammensatte efter Formlen $\overline{R^2}$.

Löbe-Nr. 400. Fag-Nr. 90. Rubin. — 401. 91. Smergel. — 402. 92. Jernglads, krystalliseret. Elba. — 403. 93. Jernglads, bladet, i Qvarts. — 404. 94. Rødjernsteen. — 405. 95. Brunjernsteen. — 406. 96. Leerjernsteen. — 407. 97. Myremalm. — 408. 98. Magnetjernsteen.

D. Chlor og Fluorforbindelser.

Löbe-Nr. 409. Fag-Nr. 1. Kogsalt, rødagtig, krystallinsk. — 410. 2. Kogsalt, stænglet. — 411. 3. Apatit. Arendal. — 412. 4. Grøn Blymalm, krystalliseret. — 413. 5. Flusspath, krystalliseret. — 414. 6. Flusspath, krystalliseret med Straalkies. — 415. 7. Flusspath, krystalliseret, grøn. — 416. 8. Flusspath, tæt med Glimmer. — 417. 9. Topas, et krystallisk Brudstykke. — 418. 10. Kryolith, tæt. Grønland.

En Række af Bjergarter og Forsteninger
navnlig til at oplyse Skandinavien's geognostiske Forhold.

A. Almindelige Bjergarter.

a. Plutoniske Bjergarter.

Løbe-Nr. 419. Fag-Nr. 1. Granit. — 420. 2. Graphit-Granit. Grøndland. — 421. 3. Zirconsienit. Frederiksværn. — 422. 4. Diorit. — 423. 5. Basalt. — 424. 6. Gabbro. — 425. 7. Porphyr, sleben. — 426. 8. Mandelsteen. — 427. 9. Lava. — 428. 10. Lava. — 429. 11. Bøgsteen.

b. Metamorphiske Bjergarter.

Løbe-Nr. 430. Fag-Nr. 12. Gneus. — 431. 13. Gneus. — 432. 14. Glimmerskifer med Kobberkies. — 433. 15. Glimmerskifer med Granater.

c. Neptuniske Bjergarter.

Løbe-Nr. 434. Fag-Nr. 16. Leerskifer. — 435. 17. Allunskifer. — 436. 18. Chloritskifer. — 437. 19. Tegneskifer. — 438. 20. Skiferleer. — 439. 21. Hornblendeskifer. — 440. 22. Conglomerat. — 441. 23. Sandsteen. — 442. 24. Jernholdig Sandsteen, dannet om Kanonerne paa et 1720 ved Anholt strandet Krigsskib, optaget 1847. — 443. 25. Overgangskalk. — 444. 26. Maastrichtkalk. — 445. 27. Ærtesteen. — 446. 28. Martstrv.

B. Specielle Bjergarter og Forsteninger.

a. Urformationen.

Løbe-Nr. 447. Fag-Nr. 1. Granit. Skandinavien. — 448. 2. Granit. Norge. — 449. 3. Granit. Bornholm. — 450. 4. Feldspath. Bornholm. — 451. 5. Flusspath i Granit. Bornholm. — 452. 6. Kobberkies. Nexø. — 453. 7. Arragonit. Sandvig. Bornholm.

b. Overgangsformationen.

Løbe-Nr. 454. Fag-Nr. 8. Overgangssandsteen. Nexø. — 455. 9. Anthracolith. Overgangsformationen. Bornholm. — 456. 10. Cementsteen. Overgangsformationen. Bornholm. — 457. 11. Allunskifer. Overformationen. Bornholm. — 458. 12. Overgangssandsteen. Puggerup. — 459. 13. Overgangskalksteen med Trilobiter. Skaane. — 460. 14. Anthracolith med Forsteninger. Overgangsformationen. — 461. 15. *Orthoceras communis*. Overgangsformationen. Gothland. — 462. 16. *Leptena depressa*. Overgangsformationen. Gothland. — 463. 17. *Atrypa reticulata*. Overgangsformationen. Malmø ved Christiania.

c. Secundære Dannelser.

Løbe-Nr. 464, Fag-Nr. 18, Kobberskifer med Fiskeforsteninger. — 465. 19. Dolomit. England. — 466. 20. Keupersandsteen med Nilsonia brevis. Hær, Skaane. — 466. 21. Gryphæa arcuata. Lias. — 467. 22. Lithographisk Skifer. Jura, Tydskland. — 468. 23. Pterophyllum comptum. Jura. — 469. 24. Jernsteen med Planteforsteninger fra den Jernførende Kulformation. Bornholm. — 470. 25. Leer med Fucus Targioni. Jernfri Kulformation. Bornholm. — 471. 29. Kul. Grönland. — 472. 30. Grönsandsteen. Lellinge ved Kjøge. — 473. 31. Saltholmskalk. Saltholm. — 474. 32. Faxøkalk. Faxø. — 475. 33. Limestone. Stevnsklint. — 476. 34. Blegekridt. Jylland. — 477. 35. Flint, gul fra Blegekridt. Jylland. — 478. 36. Haiisketand. Faxøkalk. Faxø. — 479. 37. Brachiurus rugosus. Faxøkalk. Faxø. — 480. 38. Belemnites mucronatus. Grönsand. Skaane. — 481. 39. Nautilus Danicus. Faxøkalk. Faxø. — 482. 40. Trochus niloticiformis. Faxøkalk. Faxø. — 483. 41. Cypræa. Faxøkalk. Faxø. — 484. 42. Mytilus unculatus. Faxøkalk. Faxø. — 485. 43. Arca. Faxøkalk. Faxø. — 486. 44. Ostrea diluviana. Grönsand. Skaane. — 487. 45. Ostrea reflexa. Faxøkalk. Faxø. — 488. 46. Exogyra lasciniata. Grönsand. Skaane. — 489. 47. Pecten lævis. Grönsand. Skaane. — 490. 48. Spondylus truncatus. Grönsand. Skaane. — 491. 49. Terebratula biplicata. Faxøkalk. Faxø. — 492. 50. Terebratula carnea. Skrivekridt. — 493. 51. Terebratula flustracea. Faxøkalk. Faxø. — 494. 52. Crania nummulus. Grönsand. Skaane. — 495. 53. Galerites, en Flintkjerne. Skrivekridt. — 496. 54. Ananchytes, en Flintkjerne. Skrivekridt. — 497. 55. Spatangus. Kridtformation. Surrey. — 498. 56. Brudstykker af Echinipigge. Kridtformation. Møen. — 499. 57. Cyathidium holopus. Faxøkalk. Faxø.

d. Tertiærformationen.

Løbe-Nr. 500, Fag-Nr. 58. Moleer. Brunkulformationen. Jylland. — 501. 59. Sandsteensconglomerat. Brunkulformationen. Sylt. — 502. 60. Rav, opskyllet af Havet. Brunkulformationen. Jylland. — 503. 61. Brunkul. Brunkulformationen. Jylland. — 504. 62. Fusus corneus. Brunkulformationen. Sylt. — 505. 63. Isocardia cor. Brunkulformationen. Sylt. — 506. 64. Bituminøst Træ.

Islandske Mineraler og Bjergarter.

Løbe-Nr. 507, Fag-Nr. 1. Svovl. Krisuvik. Island. — 508. 2. Hversalt. — 509. 3. Kalkspath. (Dobbelspath) primitiv Rhomboeder. — 510. 4. Stilbit. — 511. 5. Mesotyp. — 512. 6. Heulandit. — 513. 7. Jaspis. — 514. 8. Calcedon. — 515. 9. Kiselstene. Geiser. — 165.

10. Baulit. — 517. 11. Havnefjordit. — 518. 12. Christianit. (Anorthit). — 519. 13. Obsidian, glindsende sort. — 520. 14. Obsidian, rødbrun med indblandet Zeolith. — 521. 15. Pimpsteen. — 522. 16. Tuffagtig Lava. — 523. 17. Tæt Lava. — 524. 18. Tæt Lava fra Heklas sidste Udbrud 1845. — 525. 19. Slakagtig Lava fra Hekla 1845. — 526. 20. Porøs Lava fra Hekla 1845. — 527. 21. Surturbrand. — 528. 22. Surturbrandskifer.

Færøiske Mineraler og Bjergarter.

Løbe-Nr. 529. Fag-Nr. 1. Kalkspath, krystalliseret. — 530. 2. Kalkspath i gule terninglignende Rhomboedre. — 531. 3. Stilbit paa Dolerit-Mandelsteen. — 532. 4. Stilbit med Chabasie. — 533. 5. Stilbit i sammenhobede Krystaller. — 534. 6. Chabasie, krystalliseret paa Dolerit-Mandelsteen. — 535. 7. Chabasie, krystalliseret paa Mandelsteen. — 536. 8. Apophyllit, krystalliseret paa Mesole. — 537. 9. Apophyllit, krystalliseret med blaalig Kalkspath. — 538. 10. Apophyllit, krystalliseret med Mesole paa Dolerit-Mandelsteen. — 539. 11. Mesole. 540. 12. Grønjord.

En Række Krystalmodeller.

a. Henhørende til det sphæroedriske System.

Løbe-Nr. 541. Fag-Nr. 1. Rhombedodecaedret. — 542. 2. Leucitoedret. — 543. 3. En Combination af Terningen, Octaedret, Rhombododecaedret og 3 Icositædre.

b. Til det rhomboedriske System.

Løbe-Nr. 544. Fag-Nr. 4. Quarzens Krystalform.

c. Til det pyramidale System.

Løbe-Nr. 545. Fag-Nr. 5. Apophyllitens Krystalform. — 545. 6. Zirconens Krystalform. — 546. 7. Vesuvianens Krystalform.

d. Til det prismatiske System.

Løbe-Nr. 547. Fag-Nr. 8. Tungspathens Krystalsystem. — 548. 9. Augitens Krystalform.

VII. Bibliotheket.

Indbydelsesskrifterne for 1842—46 indholde en Catalog over Bibliotheket, forfattet af Rector Rosendahl. Se-

neres Tilvæxt er indført i hvert Aars Program. Iaar er Bibliotheket forøget med følgende Nummere, af hvilke de fra Ministeriet modtagne ere mærkede med †, Andres Gaver med *.

Annaler for Nordisk Oldkyndighed og Historie. Udg. af det Kgl. Nordiske Oldskriftselskab. 1852. Kjøbenhavn.

† Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeidens Tid. Udg. af Fyens Stifts literære Selskab ved Dr. C. Paludan-Müller. Anden Samling. Odense 1853.

W. A. Becker, Gallus oder römische Scenen a. d. Z. Augusts. Zweite Ausg. von W. Rein. Th. 1—3. Leipzig 1849.

W. A. Becker, Die römische Topographie in Rom. Eine Warnung. Leipzig 1844.

W. A. Becker, Zur römischen Topographie. Antwort an Herrn Urlichs. Leipzig 1845.

W. A. Becker, Handbuch der römischen Alterthümer, Th. 1—2, Leipzig 1843—49 (2ten Theils 3te Abtheilung fortges. von J. Marquardt); Th. 3, 1—2, fortges. v. J. Marquardt; Leipzig 1851—53.

Bibelen, 4 Exemplarer.

† V. Bondesen, om den traumatisk Skulderluxation (med. Doctor-disputats). Kbhavn 1853.

J. Caesar, Zeitschrift für die Alterthumswissenschaft. 11ter Jahrg. 3—6; 12ter Jahrg. 1 H. Wetzlar 1853—54.

Max Duncker, Geschichte des Alterthum, B. 1—2; Berlin 1852—53.

* E. Flemmer, Udvalg af Sölvalderens pros. Forfattere til Skolebrug. Kbhavn 1853.

† Forelæsninger ved Universitetet og den polyt. Lærestalt, Efteraar 1852, Foraar 1854.

C. E. Geppert, Die altgriechische Bühne. Leipzig 1843.

Gersdorf, Leipziger Repertorium der deutschen u. ausl. Literatur, 11ter Jahrg. B. 2, H. 5—6, B. 3—4; 12ter Jahrg. B. 1. 2, 1—2. Leipzig 1853—54.

* H. Hage, Johannes Hage, hans Liv og hans Karakter m. m. Kbhavn 1854.

Selsted, Fem Fortegninger, lithogr. af Tegner.

K. F. Hermann, Lehrbuch der griechischen Antiquitäten, Th. 2—3, Heidelberg 1846—52; Lehrbuch der griechischen Staatsalterthümer; der 4ten völl. umgearb. Auflage 1ste Hälfte, ib. 1853.

† C. Jürgensen, Sur le mouvement du pendule. Copenhagen 1853.

- H. Kiepert, Wandkarte von Alt-Griechenland. Weimar 1847. Ni Blade.
- K. W. Krüger, Griechische Sprachlehre für Schulen; 3te Aufl. Berlin 1852. Register zu K.s griech. Sprachl. f. Schulen, mit ergänzenden Erklärungen, ib. 1852.
- * S. C. F. Lassen, fransk Læsebog for Begyndere; 2det Uplag. Odense 1853.
- † J. C. L. Løngniæ, Personahistoriske Bidrag vedkommende Danmark og Norges Geistlighed i ældre og nyere Tid. Kbhavn 1853.
- † Liste over anden Examen i Aaret 1853. — Fortegnelse over 76 Studerende, der have underkastet sig Afgangsexamen i 1853.
- J. H. Mädler, Populære Astronomie, 4te Aufl. Berlin 1852.
- C. Mølbech, dansk Glossarium eller Ordbog over forældede danske Ord; Hefte 2. Kbhavn 1853.
- Museum, the pictorial, of animated Nature. Vol. 1—2. London.
- † Oversigt over det Kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger i Aaret 1853. Nr. 1—8.

† Programmer.

1. Indbydelsesskrifter fra det danske Monarki for 1853:
  - a. Universitetet i Kjöbenhavn:
    - til Hs. Maj. Kongens Fødselsdag (G. Stephens, Tvende old-engliske Digte);
    - til Reformationsfest og Rectorskifte (H. Martensen, Om Gudstjenestens Indretning i den lutherske Kirke).
  - b. Kongeriget Danmarks lærde Skoler:
    - Aalborg Cathedralskole (Povelsen, de udvidede lærde Skoler og Underviisningen i Tydsk). Aarhus Cathedralskole og videnskabelige Realskole. Frederiksborg lærde Skole (Königfeld, Chronologisk Oversigt over de mærkeligste Begivenheder i vort Fædrelands Historie fra Begyndelsen af Aaret 1848 til 5te Juni 1853). Helsingörs vidensk. Realskole. Herlufsholms lærde Skole og Opdragelsesanstalt (I. P. E. Rosenørn, Nogle Personalefterretninger om de Disciple, som ere dimitterede fra Herlufsholms Skole i Aarene 1794—1852; 2. A. Leth, Om Forberedelsen til og Optagelsen i de udvidede Skolers yngste Klasser, nærmest med Hensyn til Herlufsholms Skole). Horsens lærde Skole (C. Jörgensen, Kort Oversigt over Forverdenens Dyr og Planter). Kjöbenhavns Skoler: *Borgerdydskolen* paa Christianshavn (M. Hammerich, Om Underviisningen i Modersmaalet i överste studerende Classe og överste Realclassen); *Borgerdydskolen* i Kbhavn; *Metropolitanskolen*; det v.

Westenske Institut. Kolding lærde Skole (C. F. Ingerslev, De vocibus et locis quibusdam scriptorum Latinorum in lexicis plerisque non satis recto explicatis). Odense Cathedralskole (1. N. J. Hennrichsen, Bidrag til Skoletugtens Historie i Norden; 2. Fortegnelse over Skolens physisk-mathematiske Samlinger). Randers lærde Skole. Reykjavig lærde Skole (for 1852). Ribe Cathedralskole (1. J. Kinch, Om overflødig Fortids-Betegnelse i Latin; 2. E. S. M. Bendtsen, Indledningssord ved Translokationshøitideligheden i Ribe Cathedralsskole den 22de Juli 1852). Roeskilde Cathedralskole (C. Guil. Elberling, Variæ lectiones commentariorum C. Jul. Caesaris de bello civili). Rønne høiere Realskole. Sorø Akademies Skole (Johnstrup, Katalog over Sorø Akademies Instrumentsamling). Viborg Cathedralskole.

c. Hertugdømmet Slesvigs lærde Skoler:

Flensburg Gelehrten- und Real-Schule (1. Fortsetzung des Catalogs von 1845 über die Schulbibliothek; 2. Verzeichniss des naturwissenschaftlichen Apparats; Skolefterretninger paa Dansk). Haderslev lærde Skole (J. Fibiger, Omrids af den finske Hedentro). Schleswig Domschule (Grünfeld, Beitrag zur Lehre von der Grösse und Zahl).

d. Hertugdømmet Holstens lærde Skoler:

Altona Christianeum (J. Bendixen, das älteste Drama in Deutschland; oder die Comödien der Nonne Proschwita von Gandersheim übersetzt und erläutert). Glückstadt Gelehrten-schule (Horn, Ueber Idee und Zusammenhang der Goetheschen Fausttragödie, namentlich des zweiten Theils). Kiel Gelehrten-schule (for de to Skoleaar 1851—1853). Meldorf Gelehrten-schule (Kölster, Von den Dörften und Hammen des alten Ditzmarschens). Plöen Gelehrten-schule (E. Bellbehr, Shakespeares Julius Cäsar übersetzt). Rendsburg Gelehrten-schule (Marsen, Ueber das Verhältniß des platonischen Symposiums zu den Thesmophoriazusen des Aristophanes).

e. Hertugdømmet Lauenborgs lærde Skole:

Ratzeburg Lauenburgische Gelehrten-schule (1852: H. Vieh, Ueber den Zusammenhang des Turnplatzes mit der Schule. — 1853: E. L. E. Zander, Andeutungen zur Geschichte des Römischen Kriegswesen. Dritte Fortsetzung).

2. Indbydelsesskrifter fra de høiere Skoler i Norge:

Bergens lærde Skole (Bemærkninger til nogle af Nutidens Anker mod Skolen). Christiania Kathedralskole (om de gamle Clas-

- sikeres Berettigelse til den Plads, de nu indtage i Underviisningen ved de lærde Skoler). Nissens Latin- og Realskole (i Christiania), Skiens lærde og Realskole (S. J. Hammer, *Nogle pædagogiske Bemærkninger*). Trondhjems lærde Skole (Bør den latinske Stil ophøre at være Examensgjenstand ved Examen artium?) Tromsø Mittel- og Realskole (S. R. Christie, *De tydske Verbers Formlære*).
3. Indbydelsesskrifter fra Preussens Skoler for 1852:
 Fra Provindsen Brandenburg 20, Pommern 8, Posen 7, Preussen 16, Rhinland 22, Sachsen 21, Schlesien 26, Westphalen 13.
- Karl v. Raumer, *Geschichte der Pädagogik vom Wiederaufblühen klassischer Studien bis auf unsere Zeit*. Th. 1—3; 2ter Aufl. Stuttgart 1846—52.
- K. v. Spruner, *Historisch-geographischer Hand-Atlas zur Geschichte der Staaten Europas*. Gotha 1847.
- K. v. Spruner, *Atlas antiquus*. Gotha 1850.
- K. v. Spruner, *Historisch-geogr. Hand-Atlas zur Geschichte Asiens, Africa's, America's und Australiens*. Gotha 1853.
- M. G. G. Steenstrup, *Historisk kritisk Oversigt over Forsøgene paa at give en Historiens Filosofi*. Kbhavn 1854. (Phil. Doctordisputats).
- A. Stieler, *Hand-Atlas über alle Theile der Erde*. Gotha. (5te Aufl.)
- † *Thesaurus Græcæ lingvæ ab Henr. Stephano constr. edd. Hase et Dindorfii*, vol. 8, fasc. 2 (Nr. 50) 7, fasc. 7 (Nr. 51). Parisii.
- P. G. Thorsen, *Valdemar den Andens Jydske Lov*. Kbhavn 1853.
- P. Virgilii Mar. *Opera* ed. A. Forbiger. P. 1—3. Edit. tertia. Lipsiæ 1853.
- Winnings lithographiske Afbildninger efter Materier i det kongl. Galleri. Lever. 6 (med 2 overskydende Blade).
- Æschylos's Tragedier Prometheus, Perserne, de Bonfaldende, de Syv for Theben, overs. af N. B. Dorph. 1ste Hefte. Kbhavn 1854.
- S. C. Drsted, *Naturlærens mechaniske Deel*. 3die Hefte. Anden Udg. Kbhavn 1854.
-

VIII. Udsigt over Skolens Regnskaber i Finantsaaret 1853—54.

I. Hovedkassen.

Indtægt.

Beholdning	417	Rd.	13	Sk.
Restancer	1,932	—	13	—
Renter	460	—	81	—
Jordebogs-Indtægter	2,328	—	39	—
Fra Amtstuerne	1,048	—	8	—
Skolecontingenter	1,365	—	80	—
Af Hospitalet	208	—	„	—
Extraordinære Indtægter	120	—	67	—
Tilskud fra alm. Skolefond	4,967	—	46	—
	<hr/>			
	12,848	Rd.	59	Sk.

Udgift.

Lønninger	7,066	Rd.	64	Sk.
Overordentlige Tillæg	262	—	48	—
Timeunderviisning	695	—	90	—
Pension	400	—	„	—
Til Bibliotheket	80	—	„	—
Bygninger	488	—	34	—
Inventar	122	—	49	—
Brændsel	216	—	26	—
Belysning	41	—	37	—
Skatter og Afgifter	166	—	1	—
Regnskabsføringen	175	—	75	—
Forskjellige løbende Udgifter:				
Skoleopvartning	100	Rd.	„	Sk.
Reengjøring	55	—	44	—
Protocoller, Skrivematerialier m. m.	49	—	34	—
Program og Skolehøitidelighe- der	83	—	66	—
Extraordinære Udgifter	34	—	9	—
	<hr/>			
	322	—	57	—
Restancer, ...	691	—	82	—
	<hr/>			
	10,729	Rd.	83	Sk.

2. Bibliotheket.

Indtægt.

Renter	62 Rd. „ Sk.
Afgift af en Jordlod	68 — „ —
Bidrag fra Skolekassen	80 — „ —
	<hr/>
	210 Rd. „ Sk.

Udgift.

Underbalance efter Regnskabet for 18 $\frac{1}{2}$	37 Rd. 39 Sk.
Indkjøbte Bøger og videnskabelige Apparater . . .	163 — 88 —
Bogbinder-Arbejde	23 — 72 —
Avertissementer	1 — 72 —
Regnskabsprocent	4 — 19 —
	<hr/>
	231 Rd. 2 Sk.

3. Stipendiekassen.

Indtægt.

Beholdning	761 Rd. 23 Sk.
Restancer	994 — 76 —
Renter	354 — 22 —
Kornindtægt	726 — 54 —
	<hr/>
	2,837 Rd. 67 Sk.

Udgift.

Stipendier	60 Rd. „ Sk.
Extraordinære Understøttelser	85 — „ —
Regnskabsprocent	41 — 48 —
Udsat paa Rente.	1,340 — „ —
	<hr/>
	1,526 Rd. 67 Sk. 48

De offentlige Examina i Nykjöbing Cathedralsskole for Aaret 1854 foretages i följande Orden:

Afgangsexamen.

Mandag den 3die Juli.

- Kl. 3—4. Anden Afdeling: Historie.
 — 4—5½. Förste Afdeling: Naturhistorie.
 — 4½—5. Anden Afdeling: Hebraisk.

Tirsdag den 4de Juli.

- Kl. 9—10. Anden Afdeling: Latin.
 — 10—11½. Förste Afdeling: Tydsk.
 — 10½—11½. Anden Afdeling: Religion.
 — 2—3. — — Naturlære.
 — 3—4½. Förste Afdeling: Geographi.

Onsdag den 5te Juli.

- Kl. 8—9. Förste Afdeling: Fransk.
 — 9—10½. Anden Afdeling: Matematik.
 — 11—12. — — Græsk.

Tirsdag den 4de Juli Kl. 5—6 holdes hele Skolens Sangpröve;
 Onsdag den 5te Juli Kl. 12—1 Gymnastikpröve.

Skolens Hovedexamen.

Tirsdag den 11te Juli.

- Kl. 3—5. II Kl. Dansk.
 — — — I — Naturhistorie.

Onsdag den 12te Juli.

- Kl. 10—12. III Kl. Latin.
 — — — I — Regning.
 — 3—4. IV — Religion.
 — 3—5. III — Fransk.
 — 4—6. II — Religion.

Torsdag den 13de Juli.

- I. 9—10½. VII Kl. Latin.
 — 9—12. I — Historie og Geographi.
 — 10½—12. IV — Latin.
 — 10½—12. II — Naturhistorie.
 — 3—4. VII — Hebraisk.
 — 3—4. IV — Geographi.

Kl.	3—4½.	V Kl.	Latin.
—	4—6.	III —	Mathematik.
—	4½—6.	VI —	Historie.

Fredag den 14de Juli.

Kl.	9—10.	VII Kl.	Historie.
—	9—12.	II —	Historie og Geographi
—	10—12.	VI og V —	Geographi.
—	3—5.	VI og V —	Tydk.
—	3—4½.	III —	Geographi.

Lørdag den 15de Juli.

Kl.	9—11.	VII Kl.	Mathematik.
—	9—11.	II —	Tydk.
—	9—10½.	VI —	Græsk.
—	11—12.	IV —	Historie.
—	3—4½.	V —	Græsk.
—	3—5.	III —	Dansk.
—	— —	I —	Dansk.
—	4½—6.	IV —	Tydk.

Mandag den 17de Juli.

Kl.	9—10.	VII Kl.	Naturlære.
—	9—11.	III —	Religion.
—	— —	II —	Fransk.
—	10—12.	VI og V —	Naturhistorie.
—	11—12.	IV —	Fransk.
—	3—5.	VI —	Latin.
—	— —	V —	Religion.
—	— —	I —	Tydk.
—	5—6.	IV —	Græsk.

Onsdag den 19de Juli.

Kl.	9—10.	VII Kl.	Græsk.
—	— —	V —	Historie.
—	9—11.	IV —	Mathematik.
—	10—12.	III —	Tydk.
—	— —	I —	Religion.
—	3—5.	VII —	Religion.
—	— —	II —	Regning.
—	3—6.	VI —	Mathematik.

Torsdag den 20de Juli.

Kl.	9—11.	VI Kl.	Religion.
—	— —	V —	Fransk.
—	— —	III —	Naturhistorie.
—	11—12.	V —	Mathematik.
—	3—4.	IV —	Naturhistorie.
—	4—6.	III —	Historie.

Fredag den 21de Juli Kl. 8 holdes Adgangsprøve med de Nyanmeldte.

Löverdag den 22de Juli Kl. 10 foretages Translocationen og bekendtgjøres Afgangsexamens Udfald.

Disciplenes Forældre og Værger, saavel som Skolens og Videnskabernes andre Velyndere, indbydes herved til at beære disse offentlige Prøver med deres Nærværelse.

Nykjøbing Cathedralskole, den 24de Juni 1854.

C. Paludan-Müller.

